

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΩΝ ΠΑΘΩΝ: ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

ΤΟΜΟΣ Α

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΘΝΟΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΑ / ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΜΑΡΙΟΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ

ΑΕΜ: 2050

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: ΜΑΡΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΙΟΥΝΙΟΣ 2023

Πρόλογος

Η Βυζαντινή Μουσική, απaráμιλλη σε ομορφιά και πνευματικότητα, αποτελεί μία από τις πλουσιότερες και παραδοσιακότερες μουσικές μορφές παγκοσμίως. Για εμένα, όπως και για πολλούς άλλους, η πρώτη μου επαφή με αυτήν τη μουσική προέκυψε πολύ νωρίς, από τις οικογενειακές επισκέψεις μας στην εκκλησία. Όλα τα παιδάκια που βρισκόμασταν στο «Ιερό» ανυπομονούσαμε για τη στιγμή που θα πάρουμε τα εξαπτέρυγα. Ασυνείδητα, βυζαντινές μελωδίες εγγράφονταν βαθιά μέσα μας. Χωρίς να το κατανοήσω πλήρως τότε, η Βυζαντινή Μουσική διαπέρασε τις αισθήσεις μου αφήνοντας ανεξίτηλο αποτύπωμα στη μνήμη μου. Αν και τότε δεν κατανοούσα τους μουσικούς όρους και τη θεωρία πίσω από αυτές τις μελωδίες, τα αυτιά μου ήταν ανοιχτά για να εκλάβουν αυτά τα ωραία μουσικά ερεθίσματα.

Στα οκτώ μου χρόνια, ξεκίνησα να παίρνω μαθήματα μπουζουκιού και θεωρίας της μουσικής. Ήταν η αρχή ενός μουσικού ταξιδιού που θα επηρέαζε τη ζωή μου.

Η αμέσως επόμενη επαφή μου με την Βυζαντινή μουσική ήταν στο μουσικό λύκειο Πάφου, όπου ήταν και η πρώτη ουσιαστική γνωριμία με τους «ήχους». Ενώ με συγκινούσε πάντα η μουσική αυτή, μέχρι πρόσφατα δεν είχα εντρυφήσει στο αντικείμενο. Η λανθασμένη καθοδήγηση από τους «ειδικούς» και η χαμηλή αυτοεκτίμηση που κατείχα, με απενθάρρυναν από την μελέτη της Βυζαντινής Μουσικής. Ένιωθα πως δεν ήμουν αρκετά καλός και δεν μπορώ να ασχοληθώ με την φωνητική μουσική γενικότερα.

Σε αυτήν την ηλικία, όπως και οι περισσότεροι νέοι, έρχεται η στιγμή που πρέπει να αποφασίσουμε ποιον επαγγελματικό δρόμο θέλουμε να ακολουθήσουμε στη ζωή μας. Πάντα ήξερα ότι ήθελα να σπουδάσω «μουσική», παρόλα αυτά δεν είχα ακόμα σαφή εικόνα για το ποιος επαγγελματικός προσανατολισμός θα ήταν ο κατάλληλος για μένα. Στο τέλος των σχολικών μου χρόνων, η επιθυμία μου γίνεται πλέον πραγματικότητα και μοιάζει με «χειροπιαστό» όνειρο περνώντας στο τμήμα Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Καθ' όλη την διάρκεια των προπτυχιακών μου σπουδών, οφείλω να πω ότι γνώρισα πολύ αξιόλογους μουσικούς και μη. Με πολύ αγάπη και υπομονή με έκαναν να «αγκαλιάσω» την Βυζαντινή Μουσική, να πιστέψω στις δυνατότητές μου και να προσπαθήσω όσο μπορώ από την δική μου πλευρά, να προσθέσω το «λιθαράκι» μου στην μουσική αυτή παράδοση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οι μεταγραφές των επιλεγμένων τροπαρίων τριών εκ των πέντε μελοποιών, βρίσκονται στον τόμο Β΄ της παρούσας εργασίας.

ΜΕΡΟΣ Α΄	7
1. Εισαγωγή	7
2. Μεγάλη Εβδομάδα	8
2.1 Ο «Νυμφίος».....	8
2.2 Κυριακή των Βαΐων, πρωί.....	10
2.3 Κυριακή των Βαΐων εσπέρας.....	11
2.4 Μεγάλη Δευτέρα εσπέρας.....	12
2.5 Μεγάλη Τρίτη εσπέρας.....	13
2.6 Μεγάλη Τετάρτη εσπέρας.....	14
2.7 Μεγάλη Πέμπτη εσπέρας.....	16
2.8 Μεγάλη Παρασκευή πρωί.....	17
2.9 Μεγάλη Παρασκευή εσπέρας.....	18
2.10 Μεγάλο Σάββατο πρωί.....	18
2.11 Μεγάλο Σάββατο βράδυ.....	18
ΜΕΡΟΣ Β΄	20
3. Βιογραφικά σημειώματα μελοποιών	20
3.1 Πέτρος Πελοποννήσιος.....	20
3.2 Γεώργιος Ραιδεστηνός ο Β΄.....	20
3.3 Αθανάσιος Καραμάνης.....	21
3.4 Κωνσταντίνος Πρίγγος.....	21
3.5 Χαρίλαος Ταλιαδώρος.....	22
4. Έντεκα επιλεγμένα τροπάρια του Όρθρου της Μ. Παρασκευής και μία απόδοσή τους στα Νέα Ελληνικά	23
ΜΕΡΟΣ Γ΄	27
5. Μελοποιήσεις Πέτρου Πελοποννήσιου – πίνακες πολυπρισματικής ανάλυσης	27
5.1 «Τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος πλ. δ'.....	28
5.1.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β΄)	5
5.1.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης.....	29
5.2 «Ἐδραμε λέγων...», Πέτρος Πελοποννήσιος Ἦχος πλ. β'.....	31
5.2.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β΄)	10
5.2.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης.....	32
5.3 «Ἐν τῷ δεῖπνῳ σου Χριστέ...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος β'.....	34
5.3.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β΄)	14
5.3.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης.....	35
5.4 «Ἐν τῷ δεῖπνῳ τοὺς Μαθητὰς...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος βαρύς.....	37
5.4.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β΄)	17
5.4.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης.....	38
5.5 «Σήμερον ὁ Ἰούδας καταλιμπάνει...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος πλ. α'.....	40
5.5.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β΄)	21

5.5.2	Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης.....	41
5.6	«Σήμερον γρηγορεῖ ὁ Ἰούδας...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος βαρύς.....	43
5.6.1	Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β΄)	27
5.6.2	Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης.....	44
5.7	«Τοῖς συλλαβοῦσί σε...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος πλ. δ΄.....	46
5.7.1	Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β΄)	32
5.7.2	Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης.....	47
5.8	«Ἔστησαν τὰ τριάκοντα ἀργύρια...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος γ΄.....	49
5.8.1	Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β΄)	37
5.8.2	Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης.....	50
5.9	«Μικρὰν φωνὴν...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος πλ. δ΄.....	52
5.9.1	Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β΄)	41
5.9.2	Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης.....	53
5.10	«Σήμερον κρεμᾶται...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος πλ. β΄.....	55
5.10.1	Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β΄)	45
5.10.2	Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης.....	56
5.11	«Ἐξέδυσάν με...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος πλ. β΄.....	58
5.11.1	Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β΄)	52
5.11.2	Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης.....	59
5.12	Συγκριτικοὶ πίνακες	61
5.12.1	Συγκριτικός πίνακας «Τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν...», Ἦχος πλ. δ΄.....	61
5.12.2	Συγκριτικός πίνακας «Ἔδραμε λέγων...», Ἦχος πλ. β΄.....	63
5.12.3	Συγκριτικός πίνακας «Ἐν τῷ δείπνῳ σου Χριστέ...», Ἦχος β΄.....	64
5.12.4	Συγκριτικός πίνακας «Ἐν τῷ δείπνῳ τοὺς Μαθητὰς...», Ἦχος βαρύς.....	65
5.12.5	Συγκριτικός πίνακας «Σήμερον ὁ Ἰούδας...», Ἦχος πλ. α΄.....	66
5.12.6	Συγκριτικός πίνακας «Σήμερον γρηγορεῖ ὁ Ἰούδας...», Ἦχος βαρύς.....	68
5.12.7	Συγκριτικός πίνακας «Τοῖς συλλαβοῦσί σε...», Ἦχος πλ. δ΄.....	70
5.12.8	Συγκριτικός πίνακας «Ἔστησαν τὰ τριάκοντα ἀργύρια...», Ἦχος γ΄.....	71
5.12.9	Συγκριτικός πίνακας «Μικρὰν φωνὴν...», Ἦχος πλ. δ΄.....	72
5.12.10	Συγκριτικός πίνακας «Σήμερον κρεμᾶται...», Ἦχος πλ. β΄.....	74
5.12.11	Συγκριτικός πίνακας «Ἐξέδυσάν με...», Ἦχος πλ. β΄.....	78
ΜΕΡΟΣ Δ΄	.....	81
6. Γενικά συμπεράσματα	.....	81
7. Βιβλιογραφία	.....	82
8. Παραρτήματα	.....	84
Μελοποιήσεις Γεωργίου Ραιδεστινοῦ Β΄	.....	84
8.1	«Τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν...», Ἦχος πλ. δ΄.....	85
8.2	«Ἔδραμε λέγων...», Ἦχος πλ. β΄.....	86
8.3	«Ἐν τῷ δείπνῳ σου Χριστέ...», Ἦχος β΄.....	87
8.4	«Ἐν τῷ δείπνῳ τοὺς Μαθητὰς...», Ἦχος βαρύς.....	88
8.5	«Σήμερον ὁ Ἰούδας καταλιμπάνει...», Ἦχος πλ. α΄.....	89
8.6	«Σήμερον γρηγορεῖ ὁ Ἰούδας...», Ἦχος βαρύς.....	90
8.7	«Τοῖς συλλαβοῦσί σε...», Ἦχος πλ. δ΄.....	91
8.8	«Ἔστησαν τὰ τριάκοντα ἀργύρια...», Ἦχος γ΄.....	92
8.9	«Μικρὰν φωνὴν...», Ἦχος πλ. δ΄.....	93

8.10	«Σήμερον κρεμᾶται...», Ἦχος πλ. β´	94
8.11	«Ἐξέδυσάν με...», Ἦχος πλ. β´	96
Μελοποιήσεις Κωνσταντίνου Πρίγγου		97
8.12	«Τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν...», Ἦχος πλ. δ´	98
	8.12.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β´)	56
8.13	«Ἐδραμε λέγων...», Ἦχος πλ. β´	99
	8.13.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β´)	60
8.14	«Ἐν τῷ δείπνῳ σου Χριστέ...», Ἦχος β´	100
	8.14.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β´)	64
8.15	«Ἐν τῷ δείπνῳ τοὺς Μαθητάς...», Ἦχος βαρύς	101
	8.15.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β´)	67
8.16	«Σήμερον ὁ Ἰούδας καταλιμπάνει...», Ἦχος πλ. α´	102
	8.16.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β´)	71
8.17	«Σήμερον γρηγορεῖ ὁ Ἰούδας...», Ἦχος βαρύς	103
	8.17.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β´)	76
8.18	«Τοῖς συλλαβοῦσί σε...», Ἦχος πλ. δ´	104
	8.18.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β´)	80
8.19	«Ἔστησαν τὰ τριάκοντα ἀργύρια...», Ἦχος γ´	105
	8.19.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β´)	85
8.20	«Μικρὰν φωνὴν...», Ἦχος πλ. δ´	106
	8.20.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β´)	89
8.21	«Σήμερον κρεμᾶται...», Ἦχος πλ. β´	107
	8.21.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β´)	93
8.22	«Ἐξέδυσάν με...», Ἦχος πλ. β´	109
	8.22.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β´)	100

ΜΕΡΟΣ Α΄

1. Εισαγωγή

Το θέμα της παρούσας εργασίας είναι η Βυζαντινή ακολουθία των Παθών και η μουσικολογική προσέγγιση έντεκα επιλεγμένων τροπαρίων του Όρθρου της Μεγάλης Παρασκευής. Η εργασία αυτή, αφορά συγκριτική και μουσικολογική ανάλυση των συγκεκριμένων τροπαρίων από πέντε μελοποιούς οι οποίοι συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στην μουσική αυτή παράδοση από τον 18^ο αι. μέχρι και σήμερα.

Ο πρώτος τόμος της εργασίας χωρίζεται σε τέσσερα μέρη. Στο πρώτο μέρος, αναφέρονται τα γεγονότα που αναβιώνουμε κάθε χρόνο στην Εκκλησία κατά την Μεγάλη Εβδομάδα. Στο δεύτερο μέρος βρίσκονται τα βιογραφικά στοιχεία των μελοποιών και οι αποδόσεις των επιλεγμένων τροπαρίων στα νεοελληνικά. Στο τρίτο μέρος υπάρχουν αναλυτικοί πίνακες όσον αφορά τις μελοποιήσεις του Πέτρου του Πελοποννήσιου, όπως και πίνακες δομικής και τροπικής ανάλυσης των τροπαρίων μεταξύ των εξής μελοποιών: Γεώργιος Ραιδεστηνός ο Β΄, Αθανάσιος Καραμάνης, Κωνσταντίνος Πρίγγος και Χαρίλαος Ταλιαδώρος. Στο τέταρτο και τελευταίο μέρος της εργασίας, γίνεται σύγκριση επιλεγμένων μελωδικών γραμμών από τροπάρια και σχολιασμός τους. Στο τέλος της εργασίας παρατίθενται αυτούσια τα τροπάρια και οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για την εκποίηση αυτής.

Κύριος στόχος της εργασίας είναι η ανάλυση και μεταγραφή στο πεντάγραμμο των έντεκα επιλεγμένων τροπαρίων των τριών εκ των πέντε συνθετών. Αυτό έχει ως σκοπό, την προσέγγισή τους από ερευνητές/μελετητές που ίσως είναι πιο εξοικειωμένοι με το σύστημα του πενταγράμμου και όχι τόσο με την Βυζαντινή σημειογραφία. Ακόμα ένας από τους κυριότερους στόχους της εργασίας, είναι η ιστορική ανάλυση και εξέλιξης της Βυζαντινής Μουσικής από τον 18^ο αι. μέχρι και σήμερα, εστιάζοντας σε πρόσωπα και εξελίξεις που συνέβαλαν στην διαμόρφωσή της όπως την γνωρίζουμε τον 21^ο αι.

Επίσης, προσωπικός στόχος της παρούσας εργασίας είναι η εμπάθυνσή μου στην μουσική αυτή παράδοση. Η πρόκληση είναι μεγάλη, καθώς μέχρι τώρα δεν είχα ασχοληθεί με το τραγούδι και γενικότερα με την φωνητική μουσική αλλά ταυτόχρονα πολύ ευχάριστη γιατί είναι μια μουσική που με συγκινεί και με αγγίζει.

2. Μεγάλη Εβδομάδα¹

Αρχικά, θα χρειαστεί να κατανοήσουμε τον τρόπο που γίνονται οι ακολουθίες κατά την περίοδο της Μεγάλης Εβδομάδας. Κάθε «εσπέρας», ξεκινώντας από την Κυριακή των Βαΐων, τελείται στην εκκλησία ο Όρθρος της επόμενης μέρας. Με λίγα λόγια αναβιώνουμε τα γεγονότα της επόμενης καθ' αυτής μέρας (Την Κυριακή των Βαΐων εσπέρας, τελείται ο Όρθρος της Μ. Δευτέρας. Την Μ. Δευτέρα ο Όρθρος της Μ. Τρίτης κ.ο.κ).

2.1 Ο «Νυμφίος»

Οι πρώτες τρεις ημέρες της Μεγάλης Εβδομάδας, από τη Μεγάλη Δευτέρα μέχρι και την Μεγάλη Τετάρτη, αποτελούν μια μεγάλη ενότητα που ονομάζεται «Νυμφίος». Νυμφίος, γαμπρός δηλαδή, εννοώντας τον ταπεινωμένο Χριστό. Το γαμήλιο στεφάνι του Ιησού είναι πραγματικά το αγκάθινο στεφάνι του Πάθους του. Η ονομασία των ακολουθιών αυτών ως «Νυμφίων», καθιερώθηκε κυρίως από τα λαϊκά στρώματα από τον 19^ο αι. καθώς φαίνεται να σύνδεσαν τις ακολουθίες με το τροπάριο «Ιδού ο Νυμφίος έρχεται...» και με το εξαποστειλάριο «Τον νυμφώνα σου βλέπω...».

Συνυφασμένη με το όνομα «Νυμφίος» είναι επίσης και η εικόνα του Χριστού που λιτανεύεται στις εκκλησίες με το που ακουστεί το γνωστό τροπάριο «Ιδού ο Νυμφίος έρχεται εν τω μέσω της νυκτός, και μακάριος ο δούλος, ον ευρήσει γρηγορούντα. Ανάξιος δε πάλιν ον ευρήσει ραθυμούντα. Βλέπε ουν, ψυχή μου, μη τω ύπνω κατενεχθρείς, ίνα μη τω θανάτω παραδοθείς και της βασιλείας έξω κλεισθείς». Η συγκεκριμένη εικόνα τίθεται για προσκύνηση μέχρι και την Μεγάλη Τετάρτη, όπου θα αντικατασταθεί από την εικόνα του Μυστικού Δείπνου, ενώ ψάλλεται το τροπάριο «Ότε οι ένδοξοι Μαθηταί, εν τω νιπήρι του Δείπνου εφωτίζοντο, τότε Ιούδας ο δυσσεβής, φιλαργυρίαν νοσήσας εσκοτίζετο, και ανόμοις κριταίς, σε τον δίκαιον Κριτήν παραδίδωσι. Βλέπε χρημάτων εραστά, τον δια ταύτα αγχώνη χρησάμενον, φεύγε ακόρεστον ψυχήν την Διδασκάλω τοιαύτα τολμήσασαν». Σημαντικό είναι το γεγονός ότι το τροπάριο «Ιδού ο Νυμφίος έρχεται» δεν αναφέρεται στον Χριστό του Πάθους αλλά τον διά της Αναστάσεως Νυμφίον Κριτήν. Και όμως, ο Νυμφίος δεν αποτελεί το θέμα των δύο πρώτων ημερών της Μ. Εβδομάδας (Κυριακή των Βαΐων και Μ. Δευτέρα). Εξάλλου το συγκεκριμένο τροπάριο ψάλλεται κάθε μέρα στην Ακολουθία του λεγόμενου μεσονυκτικού. Την πιο άμεση σχέση με τον «Νυμφίο» Μ. Τρίτη το Ευαγγελικό ανάγνωσμα της Θείας

---

¹ Η παρούσα ενότητα στηρίζεται στην εξής βιβλιογραφία, Κωνσταντίνος Καλοκύρης, *Τα Θεαματικά Δρώμενα Του Τελετουργικού Της Μεγάλης Εβδομάδας* (Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2003), σ. 17-300. Σταύρος Ζουμπουλάκης, *Ανθοδέσμη για τη Μεγάλη Εβδομάδα* (Αθήνα: Άρτος Ζωής, 2001), σ. 21-147.

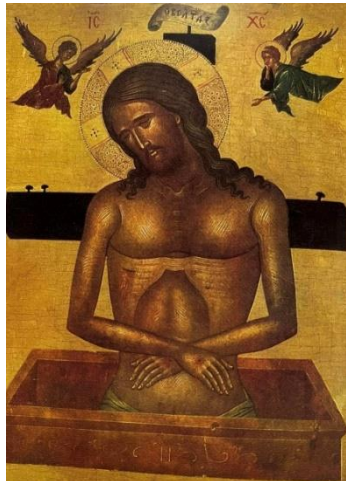

Λειτουργίας που αναφέρεται στην παραβολή των «Δέκα Παρθένων». Την συγκεκριμένη μέρα (Μ. Δευτέρα εσπέρας), η έννοια «Νυμφίος» τονίζεται επίσης και με τα εξής τροπάρια: «Τον Νυμφίον αδελφοί αγαπήσωμεν...», «Ο Νυμφίος ο κάλλει ωραίος...».

Όσο αφορά την εικόνα «ο Νυμφίος», οι γνώμες διχάζονται. Υπάρχουν δύο εκδοχές παρουσίασης του Χριστού ως «Νυμφίου» και έχει ενδιαφέρον να τις παρατηρήσουμε ξεχωριστά. Η πρώτη είναι «η Άκρα Ταπείνωσις» (Βλ. Εικόνα 1), πιθανόν εμπνευσμένη από την Αποκαθήλωση (επιγράφεται ως Αποκαθήλωση σε μερικές τοιχογραφίες) στην οποία βλέπουμε τον Ιησού νεκρό, γυμνό όρθιο με το κεφάλι να γέρνει ελαφρά προς τα δεξιά, με τα χέρια του στο πλάι ή σταυρωμένα και πίσω του ζωγραφισμένος ο Σταυρός. Από τον 16^ο αι. και έπειτα, ζωγραφίζεται και το αγκάθινο στεφάνι. Πάνω στον Σταυρό αναγράφεται (συνήθως με μεγαλογράμματη γραφή) «Ο Βασιλεύς της δόξης».

Έχει επικρατήσει και γίνεται δεκτή από την Ορθόδοξη Εκκλησία, σαφώς επηρεασμένη από την Δύση, η εικόνα «Ίδε ο άνθρωπος» (Βλ. Εικόνα 3) που παρουσιάζει τον στηθαίο Χριστό με αγκάθινο στεφάνι στο κεφάλι, που γέρνει ελαφρά προς τα δεξιά και τα χέρια του, δεμένα, κρατούν την κάλαμο ενώ κόκκινη χλαμύδα καλύπτει τον ένα ώμο, αφήνοντας τον άλλο γυμνό.

Η βασική διαφορά ανάμεσα στις δύο εικόνες είναι το θριαμβευτικό νόημα που θέλει να περάσει η εικόνα «η Άκρα Ταπείνωσις» που είναι η επιγραφή «ο Βασιλεύς της δόξης», ενώ η εικόνα «Ίδε ο άνθρωπος» δείχνει τον Χριστό ως Παθόντα και όχι τον διά της αναστάσεως Χριστό. Όπως προαναφέραμε όμως, ο «Νυμφίος» δεν ταυτίζεται με τον Χριστό του Πάθους, αλλά τον Χριστό που θα μας σώσει από τα δικά μας πάθη, αμαρτίες και θα νικήσει τον θάνατο. Τον Νυμφίον Κριτήν.

Εικόνα 1. Η «Άκρα Ταπείνωσις», Θεοφάνου του Κρήτος, 16^{ος} αι.²

² Καλοκύρης, *Τα δρώμενα του τελετουργικού της Μεγάλης Εβδομάδας*, σ. 256.

Εικόνα 2. Η είσοδος του Χριστού στην Ιερουσαλήμ³

2.2 Κυριακή των Βαΐων, πρωί⁴

Η επόμενη μέρα του Σαββάτου του Λαζάρου, σύμφωνα με το Χριστιανικό εορτολόγιο (γνωστή και ως Κυριακή του Λαζάρου ή Βαϊοφόρος Κυριακή). Τελείται ο Όρθρος και Θεία Λειτουργία του Χρυσοστόμου. Κατά την ημέρα αυτή εορτάζεται η είσοδος του Χριστού στα Ιεροσόλυμα. Επικρατεί εορταστικό κλίμα, παρόλα αυτά είναι μέρα νηστείας, αφού είναι ταυτόχρονα και η έναρξη της Εβδομάδας του Πάθους. Σύμφωνα με τους Ευαγγελιστές, οι Ιουδαίοι υποδέχτηκαν τον Χριστό με Βαία (κλαδιά από φοίνικες), τοποθετώντας κάτω τα ρούχα τους για να περάσει, φωνάζοντας: «Ωσαννά, ευλογημένος ο ερχόμενος, εν ονόματι Κυρίου».

Τα λόγια αυτά ψάλλονται αυτούσια στο τελευταίο μέρος και των 2 απολυτίκιων του Όρθρου:

1^ο απολυτίκιο σε Ήχο α´ «Την κοινήν ανάστασιν...ωσαννά εν τοις υψίστοις...εν ονόματι Κυρίου».

2^ο απολυτίκιο σε Ήχο δ´ «Συνταφέντες σοι...ωσαννά εν τοις υψίστοις...εν ονόματι Κυρίου».

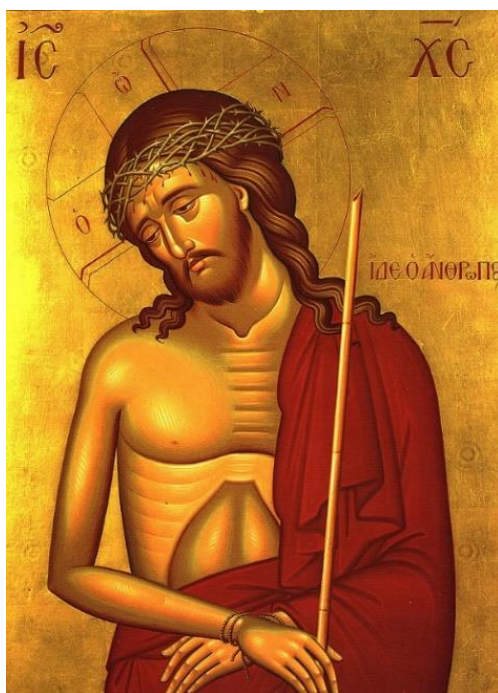
³ Πηγή: https://www.pemptousia.gr/wp-content/uploads/2016/03/33_Baioforos.jpg (20.05.2023).

⁴ Πηγή: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%85%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CF%89%CE%BD_%CE%92%CE%B1%CE%90%CF%89%CE%BD (25.05.2023).

2.3 Κυριακή των Βαΐων εσπέρας (Ορθρος Μεγάλης Δευτέρας)

Αποχωρούμε από το πανηγυρικό κλίμα του Σαββάτου και της πρωινής ακολουθίας της Κυριακής, και μπαίνουμε στην Εβδομάδα του Πάθους. Τα άμφια των κληρικών, όπως και τα ιερά καλύμματα της Αγίας Τράπεζας είναι από σήμερα μαύρα ή σκούρο μωβ. Ο Χριστός μπαίνοντας στα Ιεροσόλυμα, γνωρίζει τι θα ακολουθήσει.

Η πρώτη εκ των τριών ακολουθία με την ονομασία «Νυμφίος». Ακολουθούμε τον Ιησού και συμπορευόμαστε προς το «εκούσιο Πάθος». Καθ' όλη τη Μεγάλη Εβδομάδα, θα ακούσουμε πολλές φορές την λέξη «εκουσίως», «όχι γιατί ο Χριστός το επιδίωξε, αλλά επειδή υπάκουσε μέχρι τέλους στο θέλημα του Πατρός, για τη σωτηρία των ανθρώπων».⁵ Την ημέρα αυτή φέρνουμε στην μνήμη μας τον Ιωσήφ τον Πάγκαλο, και την άκαρπη συκιά που καταράστηκε ο Χριστός με τους εξής στίχους: «Σώφρων Ιωσήφ δίκαιος κράτωρ ώφθη, και σιτοδότης· ώ καλών θημωνία!», «Την συναγωγήν συκὴν Χριστός Εβραίων καρπών άμοιρον πνευματικών εικάζων αρά ξηραίνει· ης φύγωμεν το πάθος.».⁶

Εικόνα 3. «Ο Νυμφίος»⁷

⁵ Ζουμπουλάκης, *Ανθοδέσμη*, σ. 28.

⁶ *Εγκόλπιο Της Μεγάλης Εβδομάδας*, (Εκδόσεις Ακρίτας, 2010), σ. 40.

⁷ Πηγή: <https://bookstore.iak.gr/wp-content/uploads/2022/04/%CE%9D%CE%A5%CE%9C%CE%A6%CE%99%CE%9F%CE%A3.jpg> (20.05.2023). Ζουμπουλάκης, *Ανθοδέσμη*, σ. 21.

2.4 Μεγάλη Δευτέρα εσπέρας (Ορθρος Μεγάλης Τρίτης)

Το βράδυ της Μεγάλης Δευτέρας, θα ακούσουμε από την ευαγγελική απαγγελία του Ιερέα δύο παραβολές. Η μία εκ των οποίων είναι η παραβολή των «Δέκα Παρθένων», ενώ η άλλη των «Ταλάντων» (Μτ 25).

Η ονομασία της ακολουθίας ως «Νυμφίου», ταυτίζεται ακόμα περισσότερο με την ημέρα αυτή. Είναι ο «Νυμφίος Κριτής» που θα έρθει «απρόσμενα». «Γρηγορείτε ουν, ότι ουκ οίδατε την ημεραν ουδέ την ωραν εν η ο υιός του ανθρώπου έρχεται.» (Μτ 25:13). Σώμα και ψυχή θα γίνουν ξανά ένα, ο Χριστός θα «ανοίξει την πόρτα» της βασιλείας του και θα πει ποιος είναι άξιος να εισέλθει ή να παραμείνει έξω.

Γι' αυτό και η πρώτη παραβολή των «Δέκα Παρθένων» μας αφυπνίζει να είμαστε ξάγρυπνοι, έτοιμοι δηλαδή όλοι μας τη ζωή περιμένοντας ανάσταση νεκρών. Η δεύτερη δε παραβολή των «Ταλάντων», μας διδάσκει πως οφείλουμε να αξιοποιήσουμε τα χαρίσματα που ο Θεός απλόχερα μας έδωσε και θα μας ανταμείψει με άλλα τόσα τη Δευτέρα Παρουσία.

Εικόνα 4. Η παραβολή των 10 παρθένων.⁸

⁸ Πηγή: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/03/Blake_Wise_And_Foolish_Virgins_1826.jpg (20.05.2023).

2.5 Μεγάλη Τρίτη εσπέρας (Ορθρος Μεγάλης Τετάρτης)

Η τελευταία λειτουργική μέρα της Μεγάλης Εβδομάδας με την ονομασία «Νυμφίος» η οποία και ταυτίζεται με τα περισσότερα τροπάρια που αναφέρονται στον Χριστό ως «Νυμφίος»: «Ἦνεώχθη ὁ νυμφών...», «Τὸν νυμφῶνά σου βλέπω...», «Ὁ Νυμφίος ὁ κάλλει ὠραῖος...» κλπ.

Η Μεγάλη Τετάρτη, αφιερώθηκε στην πόρνη γυναίκα που αγόρασε το πανάκριβο μύρο και έλουσε τον Χριστό από το κεφάλι μέχρι τα πόδια και μετά τον σκούπιζε με τα μαλλιά της. Ο Χριστός τόσο πολύ θαύμασε την πράξη αυτής της γυναίκας που είπε

«ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῆ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.» (Μτ 26:13).

Σας λέω, ότι όπου και αν κηρυχθεί το Ευαγγέλιό μου, θα διαλαληθεί και αυτό που έπραξε αυτή η γυναίκα στην ανάμνησή της.

Το τροπάριο που κάνει την ακολουθία τόσο δημοφιλής, μιλάει για αυτή την πόρνη γυναίκα και είναι το τροπάριο της Κασσιανής σε ήχο πλ. δ΄.

«Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις περιπεσοῦσα Γυνή, τὴν σὴν αἰσθομένη Θεότητα, μυροφόρου ἀναλαβοῦσα τάξιν, ὀδυρομένη μύρα σοι, πρὸ τοῦ ἐνταφιασμοῦ κομίζει. Οἴμοι! λέγουσα, ὅτι νύξ μοι, ὑπάρχει, οἴστρος ἀκολασίας, ζοφώδης τε καὶ ἀσέληνος, ἔρωσ τῆς ἀμαρτίας. Δέξαι μου τὰς πηγὰς τῶν δακρῦων, ὁ νεφέλαις διεξάγων τῆς θαλάσσης τὸ ὕδωρ· κάμφθητί μοι πρὸς τοὺς στεναγμοὺς τῆς καρδίας, ὁ κλίνας τοὺς οὐρανοὺς, τῇ ἀφάτῳ σου κενώσει· καταφιλήσω τοὺς ἀχράντους σου πόδας, ἀποσμήξω τούτους δὲ πάλιν, τοῖς τῆς κεφαλῆς μου βοστρύχοις, ὧν ἐν τῷ Παραδείσῳ Εὐὰ τὸ δειλινόν, κρότον τοῖς ὠσὶν ἠχηθεῖσα, τῷ φόβῳ ἐκρύβη. Ἀμαρτιῶν μου τὰ πλήθη καὶ κριμάτων σου ἀβύσσους, τίς ἐξιχνιάσει ψυχοσῶστα Σωτήρ μου; Μὴ με τὴν σὴν δούλην παρίδης, ὁ ἀμέτρητον ἔχων τὸ ἔλεος.»

Εικόνα 5. Η μύρωση του Ιησού από την πόρνη γυναίκα.⁹

2.6 Μεγάλη Τετάρτη εσπέρας(Ορθρος Μεγάλης Πέμπτης)¹⁰

Ο Όρθρος της Μεγάλης Πέμπτης είναι η ακολουθία του «Νιπτήρος». Την Τετάρτη το βράδυ αναβιώνουμε τέσσερα πολύ σημαντικά γεγονότα. Το μυστικό Δείπνο, τον ιερών Νιπτήρα, την προδοσία του Ιούδα και την Προσευχή στον Κήπο της Γεσθημανής.

Με το που ακουστεί το τροπάριο «Ότε οι ἔνδοξοι Μαθηταί...», η Εκκλησία μας έχει την παράδοση να αντικαθιστά την εικόνα του «Νυμφίου» με αυτήν του «Μυστικού Δείπνου».

Σύμφωνα με τον Ιωάννη τον Χρυσόστομο, ο Χριστός έβγαλε τον χιτώνα του και άρχισε να πλένει τα πόδια των Μαθητών του, ξεκινώντας από τον Ιούδα, ο οποίος καθόταν στα αριστερά του. Ο Πέτρος βλέποντάς το αυτό αντέδρασε, και του λέει «οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα.» Και του απαντάει ο Χριστός «ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ.» (Ιω 13:8).¹¹ Ο Πέτρος του απαντάει αν αυτό με χωρίσει από εσένα, τότε μη μου πλύνεις μόνο τα πόδια, αλλά και τα χέρια και το κεφάλι. Τέλος του απαντάει ο Χριστός με τα ωραία λόγια και του λέει «ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος· καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες.» (Ιω 13:10). Τελειώνει την πρότασή του λέγοντας «ὄχι ὅλοι», εννοώντας τον Ιούδα, καθώς γνώριζε ότι θα τον προδώσει.

Κάποιοι Ευαγγελιστές λένε ότι ο Ιούδας έφυγε πριν την Θεία Κοινωνία, ενώ κάποιοι άλλοι λένε πως παρέμεινε, και όταν μοίρασε τον άρτο ο Ιησούς, αυτός δεν έφαγε αλλά τον κράτησε για να τον πάει στους Ιουδαίους. Όταν ο Χριστός είπε «ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.» (Ιω 13:21). Αφού αλληλοκοιταχτήκαν με φόβο μεταξύ τους οι Μαθητές, ο Ιωάννης και έκανε νόημα στον Πέτρο για να ρωτήσει τον Χριστό. Τον ρωτάει ο

⁹ Πηγή: <https://www.messinialive.gr/wp-content/uploads/2020/04/tetarti.jpg> (20.05.2023).

¹⁰ Ζουμπουλάκης, *Ανθοδέσμη*, σ. 58.

¹¹ Πηγή: <http://www.imgap.gr/file1/AG-Pateres/AG%20KeimenoMetafrasi/KD/04.%20Ioan.htm> (07.06.2023).

Πέτρος «Κύριε, ποιος είναι αυτός που θα σε προδώσει;». Ο Χριστός είπε ότι είναι εκείνος που θα δώσει το ψωμί, αφού πρώτα το βουτήξει στον ζωμό· και το έδωσε στον Ιούδα τον Ισκαριώτη, λέγοντάς του «ὁ ποιεῖς, ποιήσον τάχιον.» (Ιω 13:27). Αυτό που είναι να κάνεις, κάντο γρήγορα.

Εικόνα 6. «Ο μυστικός Δείπνος»¹²

Η υπερφυής προσευχή

Μετά το δείπνο, ο Χριστός πάει με τους τρεις μαθητές του Πέτρο, Ιωάννη και Ιάκωβο στο Όρος των Ελαιών, όπου αποσύρεται τρεις φορές, πέφτει στο έδαφος και προσεύχεται στον Ουράνιο Πατέρα· «λέγων· πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω.» (Λκ 22:42). Κάθε φορά που γύριζε, έβρισκε τους μαθητές του να κοιμούνται· «καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τί καθεύδετε; ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.» (Λκ 22:45-46). Τα ποιητικά κείμενα των τροπαρίων εκείνη την ημέρα επικεντρώνονται στην προδοσία του Ιούδα, αφήνοντας εντελώς απέξω την περίφημη νύχτα της Γεσθημανής και την "υπερφυής προσευχή". Αυτή η σημαντική στιγμή δεν αναφέρεται ούτε καν στο ευαγγελικό απόσπασμα που έχει επιλεγεί.

¹² Πηγή: <https://www.in.gr/wp-content/uploads/2021/04/mustikos-deipnos-1.jpg> (20.05.2023).

Η σύλληψη του Ιησού

Αμέσως μετά τους είπε ο Χριστός· «εγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.» (Μτ 26:46). Και μόλις το λέει αυτό, καταφθάνει ο Ιούδας με τους στρατιώτες και τους Αρχιερείς. «Με φίλημα δόλιο» θα παρέδιδε τον Υιό του ανθρώπου, έτρεξε προς τον Ιησού και του είπε «χαῖρε, ραββί¹³, και κατεφίλησεν αὐτόν.» (Μτ 26:49). Οι δύο Απόστολοι φοβήθηκαν και έφυγαν, ενώ ο Πέτρος έβγαλε το μαχαίρι και έκοψε το αυτί ενός δούλου των Αρχιερέων και ο Χριστός του λέει· «ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται.» (Μτ 26:52). Απευθύνεται προς τους παρανόμους και λέει· «ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι; (Μτ 26:53-54).

2.7 Μεγάλη Πέμπτη εσπέρας (Ορθρος Μεγάλης Παρασκευής)

Από την ακολουθία αυτή, έγινε η επιλογή των έντεκα τροπαρίων που εξετάζουμε στην παρούσα εργασία.

Σύμφωνα με τον Ματθαίο, οι Ιουδαίοι το πρωί έκαναν συμβούλιο και παρέδωσαν τον Ιησού στον Πόντιο Πιλάτο. Τότε ο Ιούδας από μεταμέλεια και όχι πραγματική μετάνοια έδωσε πίσω στους Αρχιερείς τα τριάντα αργύρια και πήγε να κρεμαστεί. Τότε εκπληρώθηκε αυτό που είχε πει ο Προφήτης Ιερεμίας· «Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου ὄν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἰῶν Ἰσραὴλ» (Μτ 27:9). Όταν ο Ιησούς βρισκόταν μπροστά από τον Πόντιο Πιλάτο, τον ρώτησε αν ισχύουν αυτά τα οποία τον κατηγορούν. «Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;» Ο Χριστός του απάντησε «σὺ λέγεις.» (Μτ 27:11). Ενώ κατηγορείτο σφόδρα από τους Αρχιερείς και Πρεσβυτέρους, ο Χριστός δεν μιλούσε, πράγμα που θαύμασε ο Πιλάτος. Τότε είχαν δέσμο και τον Βαραββά, ο οποίος είχε διαπράξει πολλά εγκλήματα. Ο Ηγεμόνας ρώτησε τους Ιουδαίους ποιον θέλουν να ελευθερώσει και επηρεασμένοι από τους Αρχιερείς ζήτησαν τον Βαραββά, όπως επίσης και την σταύρωση του Χριστού. Τότε οι στρατιώτες τον έγδυσαν, τον έντυσαν με κόκκινη χλαμύδα, του έβαλαν αγκάθινο στεφάνι και του έδωσαν καλάμι για να τον χλευάσουν λέγοντας του «χαῖρε, ο βασιλεὺς των Ιουδαίων».

Και αφού πήγαν στον Γολγοθά (κρανίου τόπος) και τον σταύρωσαν, έγγραψαν πάνω στον σταυρό «Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων» σε τρεις γλώσσες· Εβραϊκά, ελληνικά και ρωμαϊκά (Ιω 19:19-20). Ο Ματθαίος αναφέρει τους δύο ληστές που

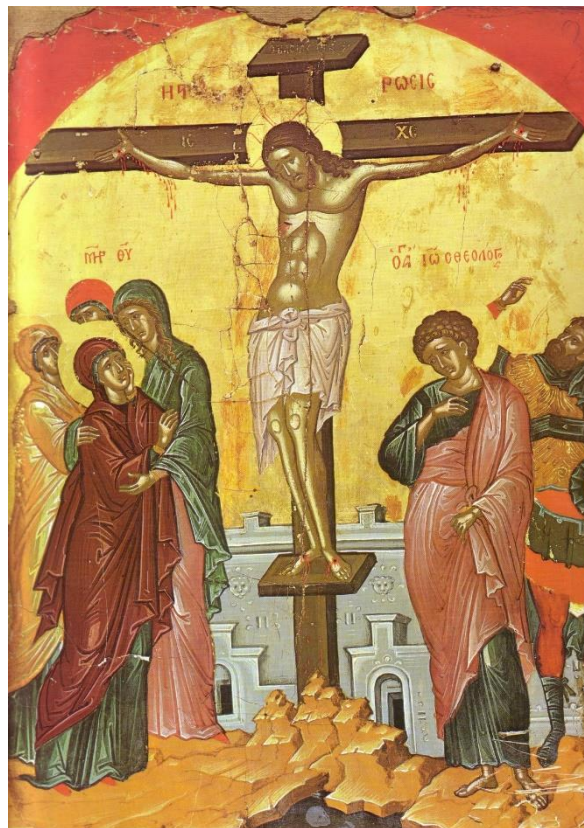
---

¹³ Ραββί, δηλαδή Διδάσκαλε.

σταυρώθηκαν μαζί με τον Χριστό αλλά δεν κάνει λόγο για την μετάνοια του ενός. Μάλιστα, γράφει πως τον προκαλούσαν να αποδείξει ότι είναι ο Θεός και ότι τον ύβριζαν.

Ο Χριστός δεν είπε πολλά πάνω στον σταυρό. Μόνο όταν του είπε ο ληστής «μνήσθητί μου, Κύριε, όταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» (Λκ 23:42) του απαντήσε και του είπε «ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ» (Λκ 23:43). «ἡλί ἡλί, λιμᾶ σαβαχθανί;» (Μτ 27:46), δηλαδή Θεε μου, Θεε μου γιατί με εγκατέλειπες;

Εικόνα 7. Θεοφάνης μοναχός, ο Κρης, ετ. 1546, «Η Σταύρωσις»¹⁴

2.8 Μεγάλη Παρασκευή πρωί (Μεγάλες Ώρες και εσπερινός του Μεγάλου Σαββάτου)

Η Μεγάλη Παρασκευή είναι η μοναδική ημέρα του χρόνου που δεν γίνεται η τελετή της Θείας Λειτουργίας. Αλλά τελείται η ακολουθία των Μεγάλων Ωρών. Λόγω του μεγάλου αριθμού αναγνωσμάτων, ο κόσμος συγκεντρώνεται στην εκκλησία στην δημοφιλέστερη ακολουθία του εσπερινού του Μεγάλου Σαββάτου, στην Αποκαθήλωση. Αμέσως μετά την

¹⁴ Πηγή: https://1.bp.blogspot.com/-o8hYe3ztGBE/YKcjqBcHRZI/AAAAAABXzQ/ASZ3l_R9uH47x1R8_bjAmDuoy91EjeEOCNcBGAsYHQ/s1600/aisthitiki-ermhneytiki-analysi-eikonas-stayrvisis.jpg (21.05.2023).

ολοκλήρωση της ακολουθίας των Μεγάλων Ωρών και πριν από την έναρξη του εσπερινού του Μ. Σαββάτου, αφαιρούνται οι μωβ κορδέλες από τον ναό και οι Ιερείς φορούν πλέον λευκά άμφια. Υπάρχει έντονα το θεατρικό στοιχείο στις εκκλησίες μας εκείνη την μέρα. Όταν διαβαστεί το ευαγγελικό ανάγνωσμα «Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ» (Μτ 27:59), τότε ο Ιερέας αφαιρεί τους ήλους¹⁵ από τον σταυρό (αποκαθήλωση), ενώ ένας άλλος τυλίγει το σώμα του Χριστού με λευκό σεντόνι και το τοποθετεί πάνω στην Αγία Τράπεζα. Μετά, ψάλλονται τα απόστιχα του Μεγάλου Εσπερινού, τα οποία ολοκληρώνονται με το γνωστό δοξαστικό «Σὲ τὸν ἀναβαλλόμενον, τὸ φῶς ὥσπερ ἱμάτιον...» σε ήχο πλ. α΄».

2.9 Μεγάλη Παρασκευή εσπέρας (Ορθρος Μ. Σαββάτου)

Η συγκεκριμένη μέρα είναι γνωστή για δύο λόγους. Πρώτον για το γνωστό έθιμο περιφοράς του επιταφίου και τα «Εγκώμια», τα οποία αποτυπώνονται εύκολα στην μνήμη και ψάλλονται από όλους τους πιστούς.

Μετά την δοξολογία, σύμφωνα με την παράδοση γίνεται η περιφορά του επιταφίου για να επιστρέψει στο τέλος στην Εκκλησία, αντίθετα με τους άλλους νεκρούς, «και πάλι στο σπίτι του.»¹⁶ Με την επιστροφή του στον ναό, ο επιτάφιος υψώνεται έτσι ώστε να περάσουν από κάτω οι πιστοί και να εισέλθουν στην Εκκλησία, συμβολίζοντας έτσι το «πέραςμα από τον θάνατο στην ζωή».¹⁷

2.10 Μεγάλο Σάββατο πρωί, πρώτη Ανάσταση

Αυτή την ημέρα τελείται ο εσπερινός και η Θεία Λειτουργία. Γιορτάζουμε τη Θεία Ταφή και την εις Άδου κάθοδον του Χριστού, αλλά ταυτόχρονα και την πρώτη Ανάσταση. Από τη στιγμή που ο Ιερέας σκορπίζει δαφνόφυλλα και οι πιστοί χτυπάνε τα στασίδια, το κλίμα που επικρατεί είναι αναστάσιμο.

2.11 Μεγάλο Σάββατο βράδυ

Η ακολουθία αρχίζει στις έντεκα το βράδυ. Τελείται Όρθρος και Θεία Λειτουργία. Στο τέλος του Όρθρου γίνεται η τελετή αφής του φωτός· Στην εκκλησία επικρατεί σκοτάδι, ενώ ο Ιερέας ανάβει την λαμπάδα του από το καντήλι του Εσταυρωμένου. Ακολουθώς εξέρχεται στην Ωραία Πύλη καλώντας τους πιστούς να ανάψουν τις λαμπάδες τους με το «Δεϋτε λάβετε

---

¹⁵ Ήλοις, δηλαδή τα καρφιά. «Ήλοις προσηλώθη, ὁ Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας.»

¹⁶ Ζουμπουλάκης, *Ανθοδέσμη*, σ. 103.

¹⁷ Ο.π., σ. 114.

φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτός». Θα γίνει στην εξέδρα η αναγγελία της Αναστάσεως με την ανάγνωση του Ευαγγελίου και θα ψαλλεί το «Χριστός Ανέστη» δέκα φορές.

ΜΕΡΟΣ Β΄

3. Βιογραφικά σημειώματα μελοποιών

3.1 Πέτρος Πελοποννήσιος (περ. 1730-†1778)¹⁸

Γνωστός και ως Πέτρος Λαμπαδάριος ή αλλιώς «Πετράκης» (σύμφωνα με τουρκικές πηγές). Ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της μεταβυζαντινής παράδοσης. Δεν γνωρίζουμε επακριβώς ούτε τον τόπο αλλά ούτε και την ημερομηνία γεννήσεώς του. Πιθανολογείται όμως στην Λακωνία, περίπου το έτος 1730.

Το έργο του χωρίζεται σε δύο μεγάλες ενότητες, την εκκλησιαστική και την θύραθεν (κοσμική) μουσική. Ο Π. Πελοποννήσιος είχε την ικανότητα να αποτυπώνει τις μελωδίες που είτε είχε ακούσει, είτε είχε δημιουργήσει ο ίδιος. Όσον αφορά την εκκλησιαστική μουσική, στο έργο του ανήκουν δύο Αναστασιματάρια, χερουβικά, κοινωνικά, πασαπνοάρια, πολυέλαιοι, δοξολογίες, δοξαστάρια και ειρμολόγια. Επίσης, απλοποίησε την παρασημαντική του Αγίου Ιωάννου του Κουκουζέλη, του δασκάλου του Ιωάννου Τραπεζουντίου και ασχολήθηκε με αναλυτικότερες καταγραφές αρχαίων μελών. Αποτελεί τον αρχικό σύνδεσμο σημειογραφίας λίγο πριν την εμφάνιση της Νέας Μεθόδου των τριών Διδασκάλων. Αναφορικά με το έργο του στην κοσμική μουσική, θεωρείται ο δημιουργός του είδους των «φαναριώτικων τραγουδιών».

3.2 Γεώργιος Ραιδεστηνός ο Β΄ (1833-†1889)¹⁹

Μαθήτευσε κοντά στον Άρχοντα Πρωτοψάλτη της ΜτΧΕ Κωνσταντίνο Βυζάντιο. Σε ηλικία 30 ετών, ανέλαβε τη θέση του Λαμπαδαρίου στον Πατριαρχικό ναό, ενώ το 1871 ανακηρύχθηκε πρωτοψάλτης και παρέμεινε σε αυτήν τη θέση έως το 1876.

---

¹⁸ Πηγές: <http://www.e-kere.gr/%CE%B2%CE%B9%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CE%AC/%CE%A0%CE%95%CE%A4%CE%A1%CE%9F%CE%A3-%CE%A0%CE%95%CE%9B%CE%9F%CE%A0%CE%9F%CE%9D%CE%9D%CE%97%CE%A3%CE%99%CE%9F%CE%A3> (20.06.2023).

Πηγές: <https://argolikivivliothiki.gr/2011/01/28/%CF%80%CE%AD%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%82-%CE%BF-%CF%80%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%BD%CE%BD%CE%AE%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82-1730-1777/> (16.06.2023), https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%AD%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%82_%CE%BF_%CE%A0%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%BD%CE%BD%CE%AE%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82 (16.06.2023).

¹⁹ Πηγές: <https://www.pemptousia.gr/2020/10/pios-ine-o-georgios-redestinos/>, http://gym-mous-thess.thess.sch.gr/DRASTHRIOTHTES/ANOIXTO_SXOLEIO/ATHANASIOS_kARAMANHS/Karamanis_bio.htm (16.06.2023).

Όσο αφορά το έργο του Γ. Ραιδεστηνού, εξέδωσε δύο βιβλία δικών του μελοποιήσεων: Την «Αγία και Μεγάλη Εβδομάδα» και το «Πεντηκοστάριον», ενώ σήμερα έχουν εκδοθεί τρία ακόμη βιβλία με αποκλειστικά δικές του συνθέσεις, τα οποία είναι τα εξής: «Αναστασιματάριον», «Τριώδιον» και «Θεία Λειτουργία».

3.3 Αθανάσιος Καραμάνης (1911-†2012)²⁰

Γεννήθηκε στην Κρηνίδα του Νομού Σερρών. Πρώτος του δάσκαλος στην τέχνη της ψαλτικής ήταν ο Ιερέας του χωριού, π. Εμμανουήλ Πιπεριάς και αργότερα μαθήτευσε δίπλα στον Πρωτοψάλτη Αθανάσιο Μπουρλέτσικα και στον μουσικοδιδάσκαλο Χρήστο Παρασχίδη. Ο Α. Καραμάνης ξεκίνησε να ψάλλει ως αριστερός ψάλτης σε ηλικία δεκαέξι ετών στην εκκλησία της Αγίας Παρασκευής στις Σέρρες.

Το ψαλτικό και συνθετικό του ύφος, ήταν σαφώς επηρεασμένο από την Κωνσταντινούπολη (Πατριαρχικό ύφος). Το 1955 ξεκίνησε το συνθετικό του έργο και κυκλοφόρησε επτά τόμους με τίτλο «Νέα Μουσική Συλλογή» και «Νέα Μουσική Κυψέλη». «Επίσης έχει καταγράψει την ύλη όλων των Ιερών ακολουθιών, καλύπτοντας ένα μεγάλο κενό κατά τις στείρες εκείνες εποχές».²¹

3.4 Κωνσταντίνος Πρίγγος (1892-†1964)²²

Τα πρώτα του μαθήματα μουσικής έγιναν στην ηλικία των δέκα ετών, από τον πρωτοψάλτη και μουσικοδιδάσκαλο Ευστράτιο Παπαδοπούλου του Βυζαντίου. Οι μετέπειτα δάσκαλοι του Κ. Πρίγγου ήταν οι ίδιοι μαθητές του Γ. Ραιδεστηνού. Αργότερα φοίτησε για τέσσερα χρόνια στην Πατριαρχική Σχολή με δάσκαλο τον Ιάκωβο Ναυπλιώτη. Καθ' όλη την πορεία της διακονίας του ως ψάλτης, διορίστηκε σε πολλούς Ναούς στην Κωνσταντινούπολη και στην Ελλάδα, στους περισσότερους ναούς ως Πρωτοψάλτης. Το έτος 1938, με τον θάνατο του Άρχοντα Λαμπαδάρου Ευστάθιου Βιγγόπουλου, διόρισαν στην θέση του τον Κ. Πρίγγο· «ὅστις πρὸ ἱκανῶν ἐτῶν ἐχρημάτισε Β΄ Δομέστικος τοῦ Πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ»²³ Τον Φεβρουάριο, έτος 1964, η χορωδία συνδέσμου Μουσικόφιλων Κωνσταντινουπόλεως, περιμένει τον χοράρχη της Θρασύβουλο Στανίτσα για πρόβα. Εν τέλει καταφτάνει αργοπορημένος, ανακοινώνοντας τον θάνατο του Κ. Πρίγγου με βαθιά λύπη και τρεμάμενη φωνή.

²⁰ Πηγή: <https://myriphoon.gr/books/patriarxis%20karamanis.pdf> (16.06.2023).

²¹ Θεόδωρος Ακρίδας, «Έφυγε ο πατριάρχης του ψαλτικού κόσμου Αθανάσιος Καραμάνης», 2012

²² Πηγή: <https://www.ec-patr.net/gr/psaltai/priggos.htm> (17.06.2023).

²³ Περιοδικό «Ορθοδοξία» (Φεβρουάριος, 1938).

Ο Κ. Πρίγγος έχει εκδώσει ότι έμαθε από τον δάσκαλό του Ιάκωβο Ναυπλιώτη τα ακόλουθα βιβλία: «Η Πατριαρχική Φόρμιγξ», «Μεγάλη Εβδομάς», «Δοξαστάριον» και «Αναστασιματάριον» (τα τελευταία δύο συμπληρωμένα αργότερα από τους μαθητές του με υπαγορεύσεις του ιδίου). Επίσης, έχει μελοποιήσει αργά και αργοσύντομα χερουβικά, «Δύναμις», Λειτουργικά κ.α.

3.5 Χαρίλαος Ταλιαδώρας (1926-†2021)²⁴

Γεννήθηκε στην Θεσσαλονίκη και σπούδασε Νομικά και Οικονομικές Επιστήμες. Ήταν μαθητής του πρωτοψάλτη Χριστόφορου Κουτσουράδη και αποφοίτησε από τη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής του Εθνικού Ωδείου Αθηνών. Η γνωριμία του με τον Κωνσταντίνο Πρίγγο το 1945 αποδείχθηκε κρίσιμη για την περαιτέρω ψαλτική του εξέλιξη. Ο Χ. Ταλιαδώρας, ασκούσε το διακόνημα του ψάλτη σε γνωστούς ναούς της Θεσσαλονίκης. Επιπλέον, δίδαξε Βυζαντινή Μουσική στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, το Μακεδονικό Ωδείο και τη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής της Μητρόπολης στην Θεσσαλονίκη. Θεωρείτο ένας από τους πιο γνωστούς και δραστικούς σύγχρονους ψάλτες τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Πολύ σημαντική η συνθετική και εκδοτική δραστηριότητα του Χ. Ταλιαδώρας, με σπουδαιότερα έργα του: το «Πρότυπον Αναστασιματάριον», το «Νέο Ειρμολόγιο Καταβασιών του όλου Ενιαυτού Αργό και Σύντομο», η «Επίτομος Λειτουργία», το «Τριώδιον περιέχον Δοξαστικά και Ιδιόμελα της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής», «Η Αγία και Μεγάλη Εβδομάς» και «Ο Ακάθιστος Ύμνος».

---

²⁴ Πηγή: <https://ekere.gr/%CE%B2%CE%B9%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CE%AC/%CE%A7%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%9B%CE%91%CE%9F%CE%A3-%CE%A4%CE%91%CE%9B%CE%99%CE%91%CE%94%CE%A9%CE%A1%CE%9F%CE%A3> (17.06.2023).

4. Έντεκα επιλεγμένα τροπάρια του Όρθρου της Μ. Παρασκευής και μία απόδοσή τους στα Νέα Ελληνικά²⁵

Αντίφωνον α΄. Ήχος πλ. δ΄.

Τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν, καθαρὰς τῷ Χριστῷ παραστήσωμεν, καὶ ὡς φίλοι αὐτοῦ, τὰς ψυχὰς ἡμῶν θύσωμεν δι' αὐτόν, καὶ μὴ ταῖς μερίμναις τοῦ βίου, συμπνιγῶμεν ὡς ὁ Ἰούδας· ἀλλ' ἐν τοῖς ταμείοις ἡμῶν κρᾶζωμεν· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀπὸ τοῦ πονηροῦ ρῦσαι ἡμᾶς.

Απόδοση στα Νέα Ελληνικά

Ας εμφανίσουμε στον Χριστό τις αισθήσεις μας καθαρές, και σαν φίλοι του για χάρη του ας θυσιάσουμε τις ψυχές μας, και μην πνιγούμε στις μέριμνες της ζωής σαν τον Ιούδα· Αλλά ας αποσυρθούμε σ' έναν δικό μας χώρο και ας φωνάξουμε· Πατέρα μας που βρίσκεσαι στον ουρανό, λύτρωσέ μας από τον πονηρό.

Αντίφωνον β΄. Ήχος πλ. β΄.

Ἐδραμε λέγων ὁ Ἰούδας, τοῖς παρανόμοις γραμματεῦσι. Τί μοι θέλετε δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν, ἐν μέσῳ δὲ τῶν συμφωνούντων, αὐτὸς εἰστήκεις ἀοράτως συμφωνούμενος. Καρδιογνώστα, φεῖσαι τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Απόδοση στα Νέα Ελληνικά

Ἐτρεξε ο Ιούδας στους παράνομους Γραμματεῖς λέγοντάς τους. Πόσα μου δίνετε για να σας τον παραδώσω; Ανάμεσα σε αυτούς που σε παζαρεύουν, στέκεσαι αόρατα και εσύ συμφωνούμενος. Εσύ που ξέρεις τις καρδιές μας, λυπήσου τις ψυχές μας.

Αντίφωνον γ΄. Ήχος β΄.

Ἐν τῷ δεῖπνῳ σου Χριστὲ ὁ Θεός, τοῖς Μαθηταῖς σου προέλεγες· Εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Ὁ δὲ παράνομος Ἰούδας, οὐκ ἠβουλήθη συνιέναι.

Απόδοση στα Νέα Ελληνικά

Στο δείπνο σου, Χριστέ ο Θεός, έλεγες από πρίν στους Μαθητές σου· Ένας από εσάς θα με προδώσει· Μα ο παράνομος Ιούδας δεν έλεγε να συνετιστεί.

---

²⁵ Τα πρωτότυπα κείμενα πάρθηκαν από τα Λειτουργικά κείμενα. Πηγή: <https://glt.goarch.org/texts/Tri/t02.html> (20.06.2023).

Για την απόδοση στη νέοελληνική συμβουλευτήκαμε τα εξής βιβλία Σούκης, *Η Μεγάλη Εβδομάδα*, σ. 188-265. *Εγκόλπιο*, σ.134-180.

Κάθισμα. Ἦχος βαρύς.

Ἐν τῷ δείπνῳ τοὺς Μαθητὰς διατρέφων, καὶ τὴν σκῆψιν τῆς προδοσίας γινώσκων, ἐν αὐτῷ τὸν Ἰούδα διήλεγξας, ἀδιόρθωτον μὲν τοῦτον ἐπιστάμενος, γνωρίσαι δὲ πᾶσι βουλόμενος, ὅτι θέλων παρεδόθης, ἵνα Κόσμον ἀρπάξης τοῦ ἄλλοτρίου. Μακρόθυμε δόξα σοι.

Απόδοση στα Νέα Ελληνικά

Όταν έτρεφες τους Μαθητές σου στο δείπνο, και γνωρίζοντας την αιτία της προδοσίας, έδειξες ένοχο τον Ιούδα, γνωρίζοντας ότι δεν θα διορθωθεί, θέλοντας όλοι να μάθουν ότι εκουσίως παραδίδεις, για να αρπάξεις τον κόσμο από τον εχθρό, δόξα σε εσένα Μακρόθυμε.

Αντίφωνον δ΄. Ἦχος πλ. α΄.

Σήμερον ὁ Ἰούδας, καταλιμπάνει τὸν Διδάσκαλον, καὶ παραλαμβάνει τὸν διάβολον, τυφλοῦται τῷ πάθει τῆς φιλαργυρίας, ἐκπίπτει τοῦ φωτός, ὁ ἐσκοτισμένος· πῶς γὰρ ἠδύνατο βλέπειν, ὁ τὸν φωστῆρα πωλήσας, τριάκοντα ἀργυρίων, ἀλλ' ἡμῖν ἀνέτειλεν ὁ παθῶν ὑπὲρ τοῦ Κόσμου, πρὸς ὃν βοήσωμεν· Ὁ παθῶν, καὶ συμπαθῶν ἀνθρώποις, δόξα σοι.

Απόδοση στα Νέα Ελληνικά

Σήμερα ο Ιούδας εγκαταλείπει τον Διδάσκαλο και παραλαμβάνει τον διάβολο. Τυφλώνεται από το πάθος της φιλαργυρίας, απομακρύνεται από το φως ο σκοτισμένος. Πώς είναι δυνατό να βλέπει, αυτός που πούλησε τον Ήλιο για τριάντα αργύρια; αλλά για εμάς ανέτειλε Αυτός που έπαθε για τον κόσμο, ας φωνάξουμε σ' Αυτόν· Δόξα σ' εσένα, τον Παθόντα που είσαι γεμάτος συμπάθεια.

Αντίφωνον στ΄. Ἦχος βαρύς.

Σήμερον γρηγορεῖ ὁ Ἰούδας, παραδοῦναι τὸν Κύριον, τὸν πρὸ τῶν αἰῶνων Σωτῆρα τοῦ Κόσμου, τὸν ἐκ πέντε ἄρτων, χορτάσαντα πλήθη. Σήμερον ὁ ἄνομος, ἀρνεῖται τὸν Διδάσκαλον, μαθητῆς γενόμενος, Δεσπότην παρέδωκεν, ἀργυρίῳ πέπρακε, τὸν μάννα χορτάσαντα τὸν ἄνθρωπον.

Απόδοση στα Νέα Ελληνικά

Σήμερα ο Ιούδας ξαγρυπνά για να προδώσει τον Κύριο, αυτόν που προαιώνια υπάρχει, Σωτήρα του κόσμου, Αυτόν που με πέντε άρτους χόρτασε τα πλήθη. Σήμερα ο παράνομος απαρνιέται τον Διδάσκαλο, και ενώ ήταν μαθητής, πρόδωσε τον Κύριό του. Για αργύρια πούλησε αυτόν που με το μάννα χόρτασε τον άνθρωπο.

Αντίφωνον ζ΄. Ήχος πλ. δ΄.

Τοῖς συλλαβοῦσί σε παρανόμοις, ἀνεχόμενος, οὕτως ἐβόας Κύριε· Εἰ καὶ ἐπατάξατε τὸν ποιμένα, καὶ διεσκορπίσατε τὰ δώδεκα πρόβατα τοὺς Μαθητάς μου, ἠδυνάμην πλείους, ἢ δώδεκα λεγεῶνας παραστῆσαι Ἀγγέλων· ἀλλὰ μακροθυμῶ, ἵνα πληρωθῆ, ἃ ἐδήλωσα ὑμῖν διὰ τῶν Προφητῶν μου, ἄδηλα καὶ κρύφια. Κύριε δόξα σοι.

Απόδοση στα Νέα Ελληνικά

Αυτούς που σε συνέλαβαν παράνομα δείχνοντας ανοχή τους ἔλεγες Κύριε· Κι' αν χτυπήσατε ἐμένα τον Ποιμένα και σκορπίσατε τα δώδεκα πρόβατα τους Μαθητές μου, θα μπορούσα να παρατάξω ἐναντίων σας πάνω ἀπό δώδεκα λεγεῶνες Ἀγγέλων (Μτ 26:53). Ὅμως μακροθυμῶ, γιατί πρέπει να εκπληρωθῶν ὅσα κρυφά και ἀγνωστα σας ἔκανα γνωστά μέσω των προφητῶν μου. Δόξα σε σένα Κύριε.

Αντίφωνον θ΄. Ήχος γ΄.

Ἔστησαν τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ. Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν, τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής, διὰ τοῦτο γρηγορεῖτε.

Απόδοση στα Νέα Ελληνικά

Μέτρησαν τα τριάντα ἀργύρια, σαν τιμή για τον ανεκτίμητο. Τὴν τιμή τὴν καθόρισαν οἱ ἀπόγονοι του Ἰσραήλ. Ξαγρυπνάτε και προσεύχεσθε για να μην πέσετε σε πειρασμό. Το μὲν πνεῦμα εἶναι πρόθυμον, ἡ σάρκα ὁμως εἶναι ἀδύναμη. Γι' αὐτό να εἰστε πάντα ζάγρυπνοι.

Αντίφωνον ιδ΄. Ήχος πλ. δ΄.

Μικρὰν φωνὴν ἀφῆκεν ὁ Ληστής ἐν τῷ σταυρῷ, μεγάλην πίστιν εὔρε, μιᾶ ῥοπή ἐσώθη, καὶ πρῶτος Παραδείσου, πύλας ἀνοίξας εἰσῆλθεν· Ὁ αὐτοῦ τὴν μετάνοιαν προσδεξάμενος, Κύριε δόξα σοι.

Απόδοση στα Νέα Ελληνικά

Λίγα λόγια εἶπε ο ληστής πάνω στο σταυρό. Βρήκε μεγάλη πίστη, σε μια στιγμή σώθηκε και πρῶτος ἀνοίξε τις πύλες του Παραδείσου και μπήκε. Δόξα σε σένα Κύριε, που δέχτηκες τὴν μετάνοιά του.

Αντίφωνον ιε΄. Ήχος πλ. β΄.

Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου, ὁ ἐν ὕδασι τὴν γῆν κρεμάσας. Στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιτίθεται, ὁ τῶν Ἀγγέλων Βασιλεύς. Ψευδῆ πορφύραν περιβάλλεται, ὁ περιβάλλον τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις. Ῥάπισμα κατεδέξατο, ὁ ἐν Ἰορδάνῃ ἐλευθερώσας τὸν Ἀδάμ. Ἦλοις προσηλώθη, ὁ Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας. Λόγῃ ἐκεντήθη, ὁ Υἱὸς τῆς Παρθένου. Προσκυνοῦμέν σου τὰ Πάθη Χριστέ. Δεῖξον ἡμῖν, καὶ τὴν ἐνδοξὸν σου Ἀνάστασιν.

Απόδοση στα Νέα Ελληνικά

Σήμερα κρεμάται πάνω στο ξύλο, αυτός που κρέμασε πάνω στα νερά τη γη. Βάζει αγκάθινο στεφάνι, ο Βασιλιάς των Αγγέλων. Με ψεύτικο βασιλικό μανδύα ντύνεται, αυτός που έντυσε τον ουρανό με σύννεφα. Δέχτηκε ράπισμα, αυτός που λύτρωσε στον Ιορδάνη τον Αδάμ. Με καρφιά σταυρώθηκε, ο Γαμπρός της Εκκλησίας. Τρυπήθηκε με λόγῃ, ο Υἱὸς της Παρθένου. Προσκυνοῦμε τα Πάθη σου Χριστέ. Δείξε μας και την ένδοξή σου Ανάσταση.

Δοξαστικό των αίνων. Ήχος πλ. β΄.

Ἐξέδυσάν με τὰ ἱμάτιά μου, καὶ ἐνέδυσάν με χλαμύδα κοκκίνη, ἔθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μου, στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, καὶ ἐπὶ τὴν δεξιάν μου χεῖρα, ἔδωκαν κάλαμον, ἵνα συντρίψω αὐτούς, ὡς σκεύη κεραμέως.

Απόδοση στα Νέα Ελληνικά

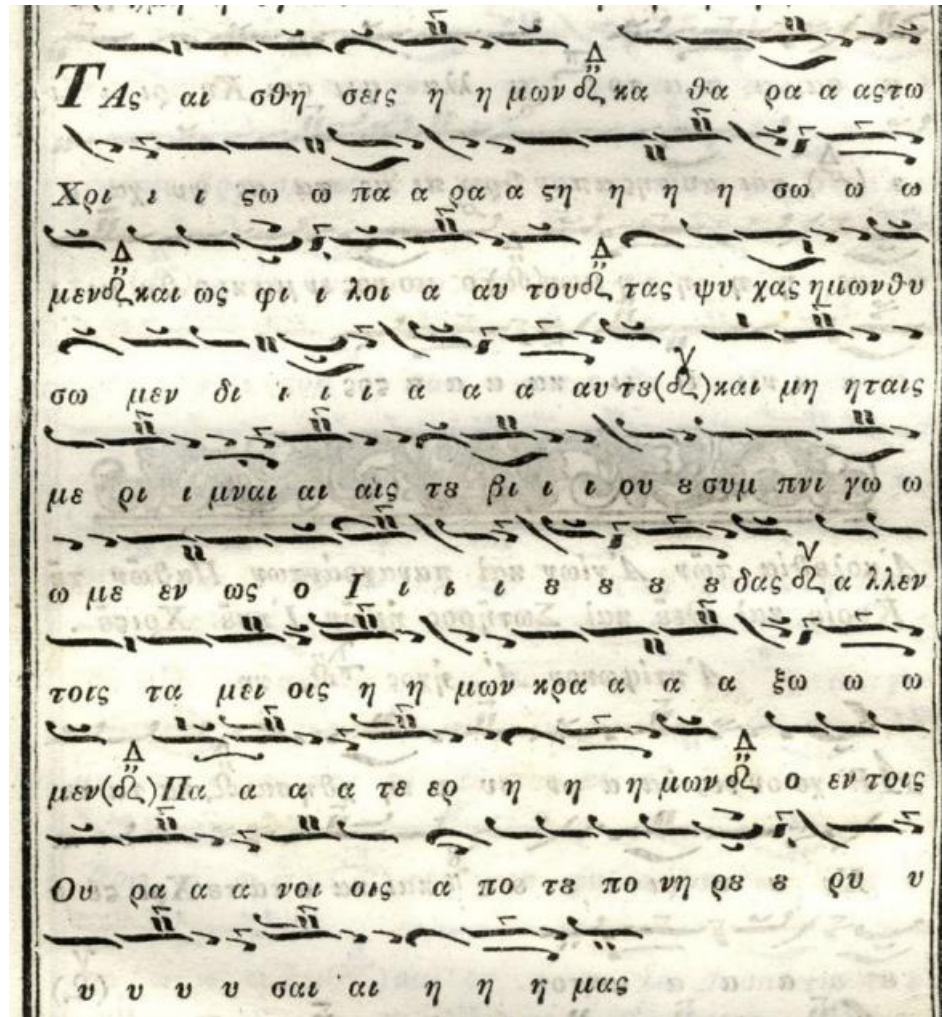
Με ἐγδυσαν ἀπὸ τα ρούχα μου και με έντυσαν με κόκκινη χλαμύδα. Ἐβαλαν στο κεφάλι μου αγκάθινο στεφάνι και στο δεξί μου χέρι ἕνα καλάμι. Μ' αὐτό να τους συντρίψω, σαν πήλινα αγγεία.

ΜΕΡΟΣ Γ΄

5. Μελοποιήσεις Πέτρου Πελοποννησίου – πίνακες
πολυπρισματικής ανάλυσης

5.1 «Τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος πλ. δ'

5.1.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β') σ. 5.

Εικόνα 8. Πέτρος Πελοποννήσιος, Σύντομον Δοξαστάριον, επιμ. Πέτρον Εφεσίου (Βουκουρέστι, 1820), σ. 338.²⁶

²⁶ Πηγή: <https://digital.mmb.org.gr/digma/handle/123456789/5456> (02.06.2023).

5.1.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση. Στοιχεία μουσικορητορικής ανάλυσης						Τροπική και συντακτική ανάλυση			
	Περίοδοι	Στίχοι	Κώλα μουσικοποιητικά	Κείμενο με σημάδια στίξης και με μαρτυρίες	Αρ. συλ.	Αρ. χρόνων πρώτων	Ήχος	Καταλήξεις		Γραμμές και μελωδικά τόξα
								Φθόγγος	Είδος κατάληξης	
Θυσία για τον Χριστό	I	A)	1.	Τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν,	6	10	πλ. δ'	Δι	ατ.	
			2.	καθαρὰς τῷ Χριστῷ παραστήσωμεν,	11	26		Δι	ατ.	
		B)	3.	καὶ ὡς φίλοι αὐτοῦ,	6	12		Βου	ατ.	
			4.	τὰς ψυχὰς ἡμῶν θύσωμεν δι' αὐτόν	11	21		Νη	εντ.	
		Γ)	5.	καὶ μὴ ταῖς μερίμναις τοῦ βίου,	9	19		Νη	εντ.	
			6.	συμπνιγῶμεν ὡς ὁ Ἰούδας·	9	20		Νη	εντ.	
Κραυγή για λύτρωση	II	Δ)	7.	ἀλλ' ἐν τοῖς ταμείοις ἡμῶν κράζωμεν·	11	22	Δι	ατ.		
		E)	8.	Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,	10	21	νη'	εντ.		
		ΣΤ)	9.	ἀπὸ τοῦ πονηροῦ ῥῦσαι ἡμᾶς.	10	20	Νη	τελική		

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Το πιο πάνω τροπάριο χωρίζεται σε εννιά μουσικοποιητικά κώλα και έξι στίχους οι οποίοι χωρίζονται σε δύο θεματικές ενότητες.
- ✓ Επίσης όσον αφορά τον αριθμό συλλαβών ανά μουσικοποιητική φράση, παρατηρούμε να κυμαίνεται από έξι έως και έντεκα συλλαβές, με πιο συχνή την χρήση δέκα και έντεκα συλλαβών, ενώ ο πιο μεγάλος στίχος αποτελείται από δεκαοκτώ συλλαβές.
- ✓ Συγκρίνοντας τον αρ. συλλαβών με τους χρόνους πρώτους (χτύπους), μία συλλαβή αντιστοιχεί συνήθως σε δύο χρόνους πρώτους, πράγμα που χαρακτηρίζει τα αργοσύντομα στιχηραρικά μέλη.
- ✓ Το τροπάριο ανήκει στον ήχο πλ. δ' και δεν γίνεται η χρήση καμμίας φθοράς ή κάποιου είδους μεταβολής στην μελοποίηση του Π. Πελοποννησίου.
- ✓ Μέσα στο κομμάτι παρατηρείται η χρήση ατελών και εντελών καταλήξεων στους δεσπόζοντες φθόγγους του πλ. δ' (Νη, Βου, Δι, Νη'), ενώ στο τέλος του τροπαρίου εμφανίζεται τελική κατάληξη στην βάση του ήχου (Νη).
- ✓ Το μέλος του τροπαρίου κινείται βηματικά, γύρω από τους δεσπόζοντες φθόγγους με χαρακτηριστικές μελωδικές φράσεις του πλ. δ', ενώ κάνει κορύφωση σε τρία σημεία του τροπαρίου στον άνω Νη', στις λέξεις «παραστήσωμεν», «κράζωμεν», καθώς και φράση «Πάτερ ημών... Ουρανοίς» (κ. 2, 7 και 8).

5.2 «Ἐδραμε λέγων...», Πέτρος Πελοποννήσιος Ἦχος πλ. β΄

5.2.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β΄) σ. 10.

ναι η μας Αντίφωνον Β΄ Ἦχος πα Χ

Εδραμε λεγω ωων οοο Ιεεεδασ
τοις παραανοομοις γρααμματεεευσι
τιμοι θεεετεδεεεναι(Δ) καγωω
ωωυυυμιν παραδωωσωαααν
τον ενμεσωδεετωωνσυυνηρωνεεετων
αυτοσεεσηκειεεειααορα
αατωσ οοσυμφωωνεεεεενοσ
καρδι ογνωωωσαφειεεσαιτωνψυχωωνηη

Εικόνα 9. Π. Πελοποννήσιος, Δοξαστάριον, σ. 339.

5.2.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση. Στοιχεία μουσικορητορικής ανάλυσης						Τροπική και συντακτική ανάλυση			
	Περίοδοι	Στίχοι	Κώλα μουσικοποιητικά	Κείμενο με σημάδια στίξης και με μαρτυρίες	Αρ. συλ.	Αρ. χρόνων πρώτων	Ήχος	Καταλήξεις		Γραμμές και μελωδικά τόξα
								Φθόγγος	Είδος κατάληξης	
Ο Ιούδας παζαρεύει με τους Γραμματείς για να προδώσει τον Κύριο	I	A)	1.	Ἐδραμε λέγων ὁ Ἰούδας,	9	20	πλ. β'	Δι	ατ.	
			2.	τοῖς παρανόμοις γραμματεῦσι·	9	19		Πα	εντ.	
		B)	3.	Τί μοι θέλετε δοῦναι,	7	16		Δι	ατ.	
			4.	κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;	10	23		Πα	εντ.	
		Γ)	5.	ἐν μέσῳ δὲ τῶν συμφωνούντων,	9	19		Πα	εντ.	
		Δ)	6.	αὐτὸς εἰστήκεις ἀοράτως ὁ συμφωνούμενος.	15	37		Δι	ατ.	
Παράκληση στον Χριστό να μας σώσει	II	E)	7.	Καρδιογνώστα,	5	9	Δι	ατ.		
			8.	φεῖσαι τῶν ψυχῶν ἡμῶν.	7	19	Πα	τελική		

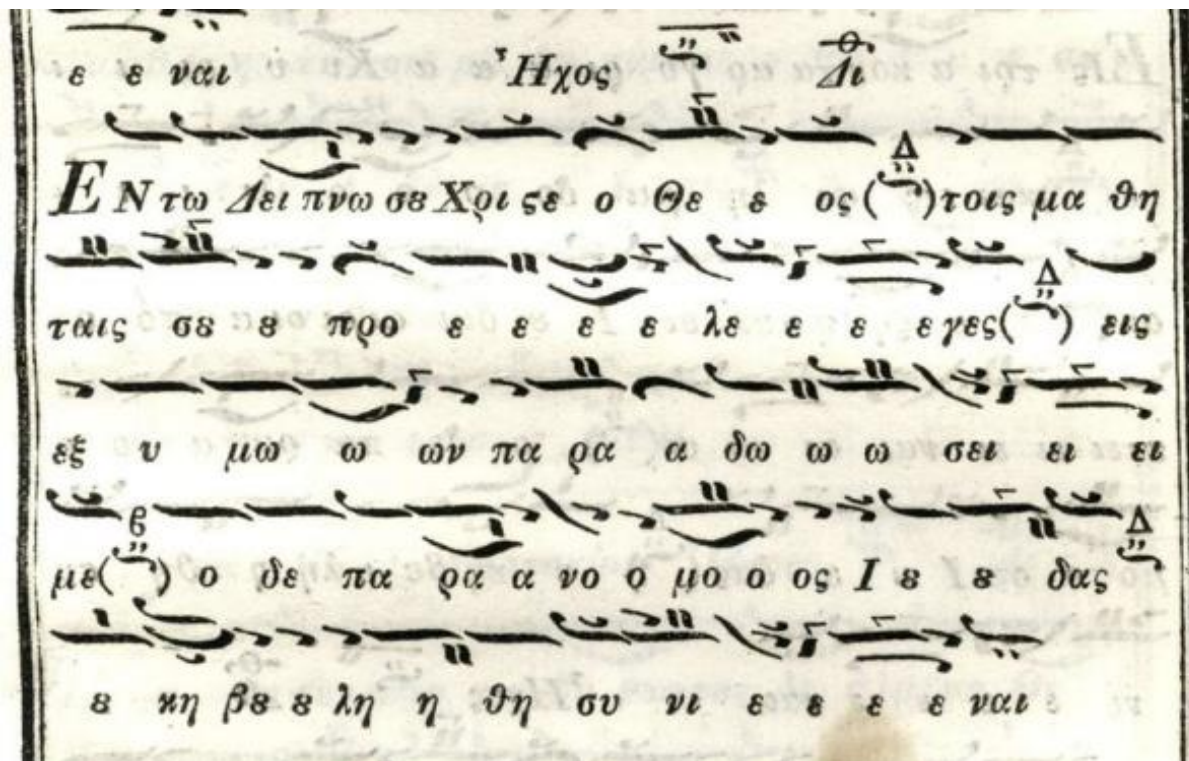

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Το πιο πάνω τροπάριο χωρίζεται σε οκτώ μουσικοποιητικά κώλα και πέντε στίχους οι οποίοι χωρίζονται σε δύο θεματικές ενότητες.
- ✓ Επίσης όσον αφορά τον αριθμό συλλαβών ανά μουσικοποιητική φράση, παρατηρούμε να κυμαίνεται από επτά έως και δεκαπέντε συλλαβές, ενώ ο πιο μεγάλος στίχος αποτελείται από δεκαπέντε συλλαβές.
- ✓ Συγκρίνοντας τον αρ. συλλαβών με τους χρόνους πρώτους (χτύπους), η αναλογία είναι 1:2, πράγμα που χαρακτηρίζει τα αργοσύντομα στιχηραρικά μέλη.
- ✓ Το τροπάριο ανήκει στον ήχο πλ. β' και παρατηρούμε τρεις μεταβολές συνολικά στην μελοποίηση του Π. Πελοποννησίου. Στην αρχή του κ. 4 τοποθετείται διατονική φθορά του Δι και λύνεται με την αντίστοιχη χρωματική φθορά του Δι στο ίδιο κώλο για να επιστρέψει στον πλ. β'. Στην φράση «έν μέσω δὲ τῶν συμφωνούντων» (κ. 5), ο Π. Πελοποννήσιος χρησιμοποιεί μαλακή χρωματική κλίμακα, τοποθετώντας την φθορά μαλακής χρωματικής του Δι στον φθόγγο Πα (ψευδοΔι) και επιστρέφει στον πλ. β' στην αρχή του κ. 6 χρησιμοποιώντας την φθορά σκληρής χρωματικής κλίμακας του Δι. Τέλος, στην συλλαβή «νού» της λέξης «συμφωνούμενος» (κ. 6), παρατηρούμε χρήση της διατονικής φθοράς του Κε μέχρι και το τελευταίο μουσικοποιητικό κώλο του τροπαρίου (κ. 8), όπου επιστρέφει στον ήχο του τροπαρίου (πλ. β') με την χρήση σκληρής χρωματικής φθοράς στον φθόγγο Δι.
- ✓ Μέσα στο κομμάτι παρατηρείται η χρήση ατελών και εντελών καταλήξεων στους δεσπόζοντες φθόγγους του πλ. β' (Πα, Δι), ενώ στο τέλος του τροπαρίου εμφανίζεται τελική κατάληξη στην βάση του ήχου (Πα).
- ✓ Το μέλος του τροπαρίου κινείται βηματικά, γύρω από τους δεσπόζοντες φθόγγους με χαρακτηριστικές μελωδικές φράσεις του πλ. β', ενώ κάνει κορύφωση σε ένα σημείο του τροπαρίου στον άνω Πα', στην λέξη «κἀγώ» (κ. 4).

5.3 «Ἐν τῷ δείπνῳ σου Χριστέ...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος β'

5.3.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β') σ.14.

Εικόνα 10. Π. Πελοποννήσιος, Δοξαστάριον, 1820. σ. 341.

5.3.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση. Στοιχεία μουσικορητορικής ανάλυσης						Τροπική και συντακτική ανάλυση			
	Περίοδοι	Στίχοι	Κώλα μουσικοποιητικά	Κείμενο με σημάδια στίξης και με μαρτυρίες	Αρ. συλ.	Αρ. χρόνων πρώτων	Ήχος	Καταλήξεις		Γραμμές και μελωδικά τόξα
								Φθόγγος	Είδος κατάληξης	
Η ανακοίνωση του Χριστού στον Μυστικό Δείπνο	I	A)	1.	Ἐν τῷ δείπνῳ σου Χριστὲ ὁ Θεός,	10	14	β'	Δι	εντ.	
			2.	τοῖς Μαθηταῖς σου προέλεγες	9	19		Δι	εντ.	
		B)	3.	Εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.	8	21		Βου	εντ.	
Η αντίδραση του Ιούδα	II	Γ)	4.	Ὁ δὲ παράνομος Ἰούδας,	9	17		Δι	ατ.	
			5.	οὐκ ἠβουλήθη συνιέναι.	9	20		Δι	τελική	

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Το πιο πάνω τροπάριο χωρίζεται σε πέντε μουσικοποιητικά κώλα και τρεις στίχους οι οποίοι χωρίζονται σε δύο θεματικές ενότητες.
- ✓ Επίσης όσον αφορά τον αριθμό συλλαβών ανά μουσικοποιητική φράση, παρατηρούμε να κυμαίνεται από οκτώ έως και έντεκα συλλαβές.
- ✓ Συγκρίνοντας τον αρ. συλλαβών με τους χρ. πρώτους, μία συλλαβή αντιστοιχεί περίπου σε δύο χρόνους πρώτους (αναλογία 1:2), πράγμα που χαρακτηρίζει τα αργοσύντομα στιχηραρικά μέλη.
- ✓ Το τροπάριο ανήκει στον β' ήχο και δεν γίνεται η χρήση καμμίας φθοράς ή κάποιου είδους μεταβολής στην μελοποίηση του Π. Πελοποννησίου.
- ✓ Μέσα στο κομμάτι παρατηρείται η χρήση ατελών και εντελών καταλήξεων στους δεσπόζοντες φθόγγους του β' ήχου (Βου και Δι), ενώ στο τέλος του τροπαρίου εμφανίζεται τελική κατάληξη στην βάση του ήχου (Δι).
- ✓ Το μέλος του τροπαρίου κινείται βηματικά, γύρω από τους δεσπόζοντες φθόγγους με χαρακτηριστικές μελωδικές φράσεις του β' ήχου, ενώ κάνει κορύφωση στο τελευταίο μουσικοποιητικό κώλο στον άνω Νη' «οὐκ ἤβουλήθη συνιέναι» (κ. 5).

5.4.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση. Στοιχεία μουσικορητορικής ανάλυσης						Τροπική και συντακτική ανάλυση			
	Περίοδοι	Στίχοι	Κώλα μουσικοποιητικά	Κείμενο με σημάδια στίξης και με μαρτυρίες	Αρ. συλ.	Αρ. χρόνων πρώτων	Ήχος	Καταλήξεις		Γραμμές και μελωδικά τόξα
								Φθόγγος	Είδος κατάληξης	
Ο Χριστός στον Μυστικό Δείπνο λέει στους Μαθητές του πως κάποιος από αυτούς θα τον προδώσει	I	A)	1.	Ἐν τῷ δείπνῳ τοὺς Μαθητὰς διατρέφων,	12	15	βαρὺς ἐκ τοῦ Γα	Δι	ατ.	
		B)	2.	καὶ τὴν σκῆψιν τῆς προδοσίας γινώσκων.	12	16		Γα	εντ.	
		Γ)	3.	ἐν αὐτῷ τὸν Ἰούδαν διήλεγξας·	11	13		Γα	εντ.	
		Δ)	4.	ἀδιόρθωτον μὲν τοῦτον ἐπιστάμενος,	13	16		Πα	ατ.	
Ο Χριστός γνωρίζει ότι τον περιμένει ο θάνατος	II	E)	5.	γνωρίσαι δὲ πᾶσι βουλόμενος,	10	13		Γα	εντ.	
			6.	ὅτι θέλων παρεδόθης,	8	10		Δι	ατ.	
		ΣΤ)	7.	ἵνα Κόσμον ἀρπάξης τοῦ ἀλλοτρίου·	12	14		Δι	ατ.	
Δοξά στον Κύριο	III	Z)	8.	Μακρόθυμε δόξα σοι.	7	16		Γα	τελική	

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Το πιο πάνω τροπάριο είναι σε ήχο βαρύ εκ του Γα' και ανοίκει στο εναρμόνιο γένος μελοποιίας.
- ✓ Χωρίζεται σε οκτώ μουσικοποιητικά κώλα και επτά στίχους οι οποίοι χωρίζονται σε τρεις θεματικές ενότητες.
- ✓ Επίσης όσον αφορά τον αριθμό συλλαβών ανά μουσικοποιητική φράση, παρατηρούμε να κυμαίνεται από επτά έως και δεκατρείς συλλαβές ανά κώλο, με πιο συχνή την χρήση των δώδεκα συλλαβών (κ. 1, 2, 7).
- ✓ Συγκρίνοντας τον αρ. συλλαβών με τους χρ. πρώτους, παρατηρούμε αναλογία 1:1, πράγμα που χαρακτηρίζει τα σύντομα μέλη. Μόνο στο τελευταίο κώλο «Μακρόθυμε δόξα σοι» και συγκεκριμένα στην τελευταία συλλαβή, παρατηρούμε την χρήση περισσότερων χρ. πρ. λόγω της κατάληξης.
- ✓ Στο μουσικό κομμάτι δεν γίνεται η χρήση κάποιου είδους μεταβολής στην μελοποίηση του Π. Πελοποννησίου. Παρά μόνο τοποθετείται η εναρμόνια φθορά του «Ζω» στο 4^ο κώλο «ἀδιόρθωτον...» για να μας υπενθυμίσει ότι βρισκόμαστε σε εναρμόνιο γένος.
- ✓ Μέσα στο κομμάτι παρατηρείται η χρήση ατελών και εντελών καταλήξεων στους δεσπόζοντες φθόγγους του βαρέως ήχου (Πα, Γα, Δι), ενώ στο τέλος του τροπαρίου εμφανίζεται τελική κατάληξη στην βάση του ήχου (Γα).
- ✓ Το μέλος του τροπαρίου κινείται με βαθμιδόν κινήσεις, γύρω από τους δεσπόζοντες φθόγγους με χαρακτηριστικές μελωδικές φράσεις του βαρέως ήχου και δεν κάνει κάποια εμφανή κορύφωση, παρά μόνο στον Ζω (κ. 4, 7). Η μελωδική έκταση του τροπαρίου είναι από τον Πα μέχρι τον Ζω.

5.5 «Σήμερον ὁ Ἰούδας καταλιμπάνει...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος πλ. α΄

5.5.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β΄) σ. 21.

Ἀντίφωνον Δ'. Ἦχος $\frac{\lambda\eta}{\pi\eta}$ πα

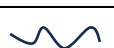

ΣΗ με ερον ο Ι ε δας κα τα λιμ πα ανει
το ον Δι ι δα α α σκα α αλον και παραλαμ
βα ανει τον Δι α α α α βο ο ο λον
τυ φλεται τω παθει της φιλα αργυρι ι ι
ι ι ας εκπιπτει τσ Φω ω το ο ος ο ο ε
σκο ο τι σμε ε ε νος πως γαρ η δυ ν να το ο
βλε ε ε ε πειν ο τον Φω ση ρα πω λη η η

σας τρι α α κοντα α α αργυ υ υ υ υ υ
ρι ι ι ι α α λλη η μιν α α νετει ειλεν ο
πα θων υ πε ερ τσ ε κο ο ο ο σμε προς
ο ον βο η η η η σω ω ω ω μεν ο πα
θων και συμ πα θων αν θρω ω ποις δο ο ξα σοι

Εικόνα 12. Π. Πελοποννήσιος, Δοξαστάριον, 1820. σ. 344-345

5.5.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση. Στοιχεία μουσικορητορικής ανάλυσης						Τροπική και συντακτική ανάλυση			
	Περίοδοι	Στίχοι	Κώλα μουσικοποιητικά	Κείμενο με σημάδια στίξης και με μαρτυρίες	Αρ. συλ.	Αρ. χρόνων πρώτων	Ήχος	Καταλήξεις		Γραμμές και μελωδικά τόξα
								Φθόγγος	Είδος κατάληξης	
Η πτώση του Ιούδα	I	A)	1.	Σήμερον ὁ Ἰούδας,	7	11	πλ. α'	Κε	ατ.	
			2.	καταλιμπάνει τὸν Διδάσκαλον	10	21		Κε	ατ.	
		B)	3.	καὶ παραλαμβάνει τὸν διάβολον·	11	22		Πα	εντ.	
		Γ)	4.	τυφλοῦται τῷ πάθει τῆς φιλαργυρίας,	12	20		Κε	ατ.	
		Δ)	5.	ἐκπίπτει τοῦ φωτός,	6	13		Γα	ατ.	
			6.	ὁ ἐσκοτισμένος·	6	14		Πα	εντ.	
		E)	7.	πῶς γὰρ ἠδύνατο βλέπειν,	8	18		Κε	ατ.	
		Στ	8.	ὁ τὸν φωστῆρα πωλήσας,	8	13		Δι	ατ.	
			9.	τριάκοντα ἀργυρίων	8	19		Πα	εντ.	
Δόξα στον Κύριο	II	Ζ)	10.	ἀλλ' ἡμῖν ἀνέτειλεν	7	14	Κε	ατ.		
			11.	ὁ παθῶν ὑπὲρ τοῦ Κόσμου·	8	14	Κε	ατ.		
		Η)	12.	πρὸς ὃν βοήσωμεν·	6	15	Κε	ατ.		
		Θ)	13.	Ὁ παθῶν, καὶ συμπαθῶν ἀνθρώποις,	10	18	Κε	ατ.		

			14.	δόξα σοι.	3	7		Δι	ατ.	
--	--	--	-----	-----------	---	---	--	----	-----	---

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Το πιο πάνω τροπάριο είναι σε ήχο πλ. α΄ και ανοίκει στο διατονικό γένος μελοποιίας.
- ✓ Χωρίζεται σε δεκατέσσερα μουσικοποιητικά κώλα και εννέα στίχους οι οποίοι χωρίζονται σε δύο θεματικές ενότητες.
- ✓ Η αναλογία των συλλαβών με τους χρ. πρ. είναι 1:2, πράγμα που χαρακτηρίζει τα αργοσύντομα στιχηραρικά μέλη.
- ✓ Ο αρ. συλ. του κάθε κώλου κυμαίνονται από τρεις έως δώδεκα, ενώ ο πιο σύνηθες αριθμός συλλαβών που παρατηρείται είναι 8 ανα κώλο (κ. 7, 8, 9 ,11).
- ✓ Στο μουσικό κομμάτι δεν γίνεται η χρήση φθοράς ή κάποιου είδους μεταβολής στην μελοποίηση του Π. Πελοποννησίου.
- ✓ Μέσα στο κομμάτι παρατηρείται η χρήση ατελών και εντελών καταλήξεων στους δεσπόζοντες φθόγγους του πλ. α΄ ήχου (Πα, Γα, Δι, Κε), όπως παραδόξως και στο τέλος του τροπαρίου κάνοντας ατελή κατάληξη στον φθόγγο Δι.
- ✓ Το μέλος του τροπαρίου κινείται με βαθμιδόν κινήσεις, γύρω από τους δεσπόζοντες φθόγγους με χαρακτηριστικές μελωδικές φράσεις του πλ. α΄ ήχου και κάνει κορύφωση στον άνω Πα΄ στις εξής μελωδικές φράσεις: «καταλιμπάνει τὸν Διδάσκαλον», «πῶς γὰρ...», «ἀλλ' ἡμῖν ἀνέτειλεν» και «πρὸς ὄν βοήσωμεν» (κ. 2, 7, 10, 12). Η μελωδική έκταση του τροπαρίου είναι από τον Πα μέχρι τον άνω Πα΄.

5.6.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση. Στοιχεία μουσικορητορικής ανάλυσης						Τροπική και συντακτική ανάλυση			
	Περίοδοι	Στίχοι	Κώλα μουσικοποιητικά	Κείμενο με σημάδια στίξης και με μαρτυρίες	Αρ. συλ.	Αρ. χρόνων πρώτων	Ήχος	Καταλήξεις		Γραμμές και μελωδικά τόξα
								Φθόγγος	Είδος κατάληξης	
Η προδοσία του Διδάσκαλου από τον Μαθητή του	I	A)	1.	♩ Σήμερον γρηγορεί ὁ Ἰούδας,	10	23	βαρὺς εκ του Γα	Γα	εντ.	
			2.	παραδοῦναι τὸν Κύριον,	8	18		Γα	εντ.	
	B)	3.	τὸν πρὸ τῶν αἰῶνων Σωτῆρα τοῦ Κόσμου,	12	30	Γα		εντ.		
		Γ)	4.	τὸν ἐκ πέντε ἄρτων,	6	12		Δι	ατ.	
	5.		χορτάσαντα πλήθη.	6	16	Γα		εντ.		
	Δ)	6.	Σήμερον ὁ ἄνομος,	7	14	Δι		ατ.		
		7.	ἀρνεῖται τὸν Διδάσκαλον.	8	15	Γα		εντ.		
	E)	8.	μαθητῆς γενόμενος,	7	11	Δι		ατ.		
		9.	Δεσπότην παρέδωκεν.	7	15	Γα		εντ.		
	ΣΤ)	10.	ἀργυρίῳ πέπρακε,	7	12	Πα		ατ.		
		11.	τὸν μάννα χορτάσαντα τὸν ἄνθρωπον.	11	24	Γα		τελική		

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Το πιο πάνω τροπάριο είναι σε ήχο βαρύ εκ του Γα' και ανοίκει στο εναρμόνιο γένος μελοποιίας.
- ✓ Χωρίζεται σε έντεκα μουσικοποιητικά κώλα και έξι στίχους οι οποίοι αφορούν μία θεματική ενότητα.
- ✓ Επίσης όσον αφορά τον αριθμό συλλαβών ανά μουσικοποιητική φράση, παρατηρούμε να κυμαίνεται από έξι έως και δώδεκα συλλαβές ανά κώλο, με πιο συχνή την χρήση των επτά συλλαβών (κ. 6, 8, 9, 10).
- ✓ Συγκρίνοντας τον αρ. συλλαβών με τους χρ. πρώτους, παρατηρούμε αναλογία 1:2, πράγμα που χαρακτηρίζει τα αργοσύντομα στοιχηραρικά μέλη.
- ✓ Στο μουσικό κομμάτι δεν γίνεται η χρήση κάποιου είδους μεταβολής στην μελοποίηση του Π. Πελοποννησίου. Παρά μόνο τοποθετείται η εναρμόνια φθορά του «Ζω» στο 1^ο κώλο «Σήμερον...» για να μας υπενθυμίσει ότι βρισκόμαστε σε εναρμόνιο γένος.
- ✓ Μέσα στο κομμάτι παρατηρείται η χρήση ατελών και εντελών καταλήξεων στους δεσπόζοντες φθόγγους του βαρέως ήχου (Πα, Γα, Δι), ενώ στο τέλος του τροπαρίου εμφανίζεται τελική κατάληξη στην βάση του ήχου (Γα).
- ✓ Το μέλος του τροπαρίου κινείται με βαθμιδών κινήσεις, γύρω από τους δεσπόζοντες φθόγγους με χαρακτηριστικές μελωδικές φράσεις του βαρέως ήχου και κορύφωση στον άνω Νη', κ. 8 «μαθητής γενόμενος». Η μελωδική έκταση του τροπαρίου είναι από τον Νη μέχρι τον άνω Νη'.

5.7 «Τοῖς συλλαβοῦσί σε...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος πλ. δ΄

5.7.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β΄) σ. 32.

ο ος Αντίφωνον Ζ' Ἦχος πλ. δ΄ νη

Τοῖς συλλαβοῦσί σε ἐπάρανο ὁμοῖα νε
χο ὁ μὲνος ἐστὼς ἐβοᾶς Κυ υ υ υ ρι ι
ε (δλ) εἰ εἰ καὶ ἐπάταξα ἀτετον Ποιοι οἰ
με εἰ ἐνά και εἰ ἐσχοφ πι σα ατε τα δω δεκα Προ
βα ατα α τους μα θη η η τα α α α σμου (δλ) η

δυ να μην πλει εἰ εἰ ες η η δω δε ε κα λε ε ε
γε ε ω ω ω νας πα ρα α ση η η σαι Α
α α γγε ε ε ε λων δλ α λα α μα ακρο θυ υ μω
ι ι να πλη ρω ω θη (δλ) α ε δη λω σα υ υ
μιν δι ι ι α α των προ φη η η τω ω ω ω ν
με (δλ) α δη η λα και αι κρυ φια (Δ) Κυ ρι ε δο ο
ο ο ξα α α α σοι Ἦχος πλ. δ΄ νη

Εικόνα 14. Π. Πελοποννήσιος, Δοξαστάριον, 1820. σ. 352-353.

5.7.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση. Στοιχεία μουσικορητορικής ανάλυσης						Τροπική και συντακτική ανάλυση			
	Περίοδοι	Στίχοι	Κώλα μουσικοποιητικά	Κείμενο με σημάδια στίξης και με μαρτυρίες	Αρ. συλ.	Αρ. χρόνων πρώτων	Ήχος	Καταλήξεις		Γραμμές και μελωδικά τόξα
								Φθόγγος	Είδος κατάληξης	
Τα λόγια του Χριστού προς αυτούς που τον συνέλαβαν	I	A)	1.	Τοῖς συλλαβοῦσί σε παρανόμοις,	10	19	Πλ. δ'	Δι	ατ.	
			2.	ἀνεχόμενος,	5	8		Βου	ατ.	
				3.	οὕτως ἐβόας Κύριε·	8		20	Νη	εντ.
		Γ)	4.	Εἰ καὶ ἐπατάξατε τὸν ποιμένα,	11	24		Βου	ατ.	
			Δ)	5.	καὶ διεσκορπίσατε	7		10	Βου	ατ.
		6.		τὰ δώδεκα πρόβατα τοῦς Μαθητάς μου,	7	22		Νη	εντ.	
			E)	7.	ἠδυνάμην πλείους, ἢ δώδεκα λεγεῶνας	14		29	Βου	ατ.
		8.		παραστήσαι Ἀγγέλων·	7	18		Νη	εντ.	
Η μακροθυμία του Χριστού και «Δόξα σε εσένα Κύριε»	II	ΣΤ)	9.	ἀλλὰ μακροθυμῶ,	6	11	Δι	ατ.		
			10.	ἵνα πληρωθῆ,	5	10	Δι	ατ.		
		Ζ)	11.	ἃ ἐδήλωσα ὑμῖν διὰ τῶν Προφητῶν μου,	14	30	Νη	εντ.		
			12.	ἄδηλα καὶ κρύφια·	7	14	δι	ατ.		
		Η)	13.	Κύριε δόξα σοι.	6	17	Νη	τελική		

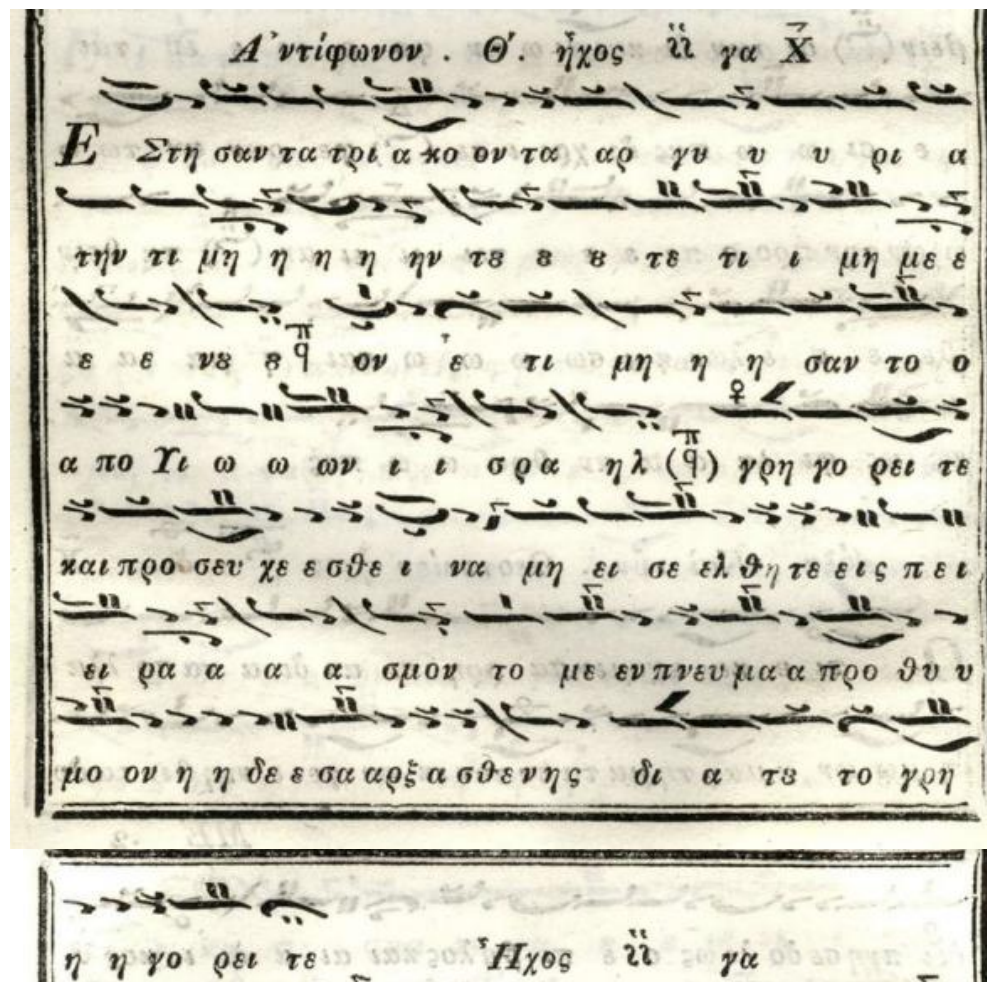
Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Το πιο πάνω τροπάριο είναι στον ήχο πλ. δ' και ανήκει στο διατονικό γένος μελοποιίας.
- ✓ Χωρίζεται σε δεκατρία μουσικοποιητικά κώλα και οκτώ στίχους οι οποίοι χωρίζονται σε δύο θεματικές ενότητες.
- ✓ Επίσης όσον αφορά τον αριθμό συλλαβών ανά μουσικοποιητική φράση, παρατηρούμε να κυμαίνεται από πέντε έως και δεκατέσσερις συλλαβές.
- ✓ Συγκρίνοντας τον αρ. συλλαβών με τους χρόνους πρώτους, μία συλλαβή αντιστοιχεί περίπου σε δύο χρόνους πρώτους (1:2), πράγμα που χαρακτηρίζει τα αργοσύντομα στιχηραρικά μέλη.
- ✓ Δεν χρησιμοποιείται καμία φθορά ή κάποιο είδος μεταβολής στο μουσικό κομμάτι σύμφωνα με την μελοποίηση του Π. Πελοποννησίου.
- ✓ Μέσα στο κομμάτι παρατηρείται η χρήση ατελών και εντελών κατάληξεων στους δεσπόμενους φθόγγους του πλ. δ' (δι, Νη, Βου, Δι), ενώ στο τέλος του τροπαρίου εμφανίζεται τελική κατάληξη στην βάση του ήχου (Νη).
- ✓ Το μέλος του τροπαρίου κινείται με βαθμιδών κινήσεις γύρω από τους δεσπόμενους φθόγγους με χαρακτηριστικές μελωδικές φράσεις του πλ. δ', ενώ κάνει κορύφωση στον άνω Νη' στην λέξη «παρανόμοις» και «ήδυνάμην πλείους» (κ. 1, 7). Η μελωδική έκταση του τροπαρίου επεκτείνεται από τον κάτω δι μέχρι τον άνω Νη'.

5.8 «Ἐστησαν τὰ τριάκοντα ἀργύρια...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος γ'

5.8.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β') σ. 37.

Εικόνα 15. Π. Πελοποννήσιος, Δοξαστάριον, 1820. σ. 356-357.

5.8.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση. Στοιχεία μουσικορητορικής ανάλυσης						Τροπική και συντακτική ανάλυση			
	Περίοδοι	Στίχοι	Κώλα μουσικοποιητικά	Κείμενο με σημάδια στίξης και με μαρτυρίες	Αρ. συλ.	Αρ. χρόνων πρώτων	Ήχος	Καταλήξεις		Γραμμές και μελωδικά τόξα
								Φθόγγος	Είδος κατάληξης	
Τα τριάντα αργύρια	I	A)	1.	Ἔστησαν τὰ τριάκοντα ἀργύρια,	12	20	Ήχος γ'	Κε	ατ.	
		B)	2.	τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου,	9	22		Πα	ατ.	
		Γ)	3.	ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἰῶν Ἰσραήλ.	13	30		Πα	ατ.	
Ἐκκληση για προσοχή από τον πειρασμό.	II	Δ)	4.	ῥ Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε,	9	16		Κε	ατ.	
		E)	5.	ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν·	11	25		Πα	ατ.	
		ΣΤ)	6.	τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον,	7	13		Δι	ατ.	
			7.	ἢ δὲ σὰρξ ἀσθενής·	6	12	Νη	ατ.		
		Θ)	8.	διὰ τοῦτο γρηγορεῖτε.	8	17	Γα	τελική		

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Το πιο πάνω τροπάριο είναι στον γ' ήχο και ανήκει στο εναρμόνιο γένος μελοποιίας.
- ✓ Χωρίζεται σε οκτώ μουσικοποιητικά κώλα και επτά στίχους οι οποίοι χωρίζονται σε δύο θεματικές ενότητες.
- ✓ Επίσης όσον αφορά τον αριθμό συλλαβών ανά κώλο, παρατηρούμε να κυμαίνεται από έξι έως και δεκατρείς συλλαβές.
- ✓ Συγκρίνοντας τον αρ. συλλαβών με τους χρόνους πρώτους, μία συλλαβή αντιστοιχεί περίπου σε δύο χρόνους πρώτους (1:2), πράγμα που χαρακτηρίζει τα αργοσύντομα στιχηραρικά μέλη.²⁷
- ✓ Δεν χρησιμοποιείται καμία φθορά ή κάποιο είδος μεταβολής στο μουσικό κομμάτι σύμφωνα με την μελοποίηση του Π. Πελοποννησίου. Παρά μόνο τίθεται στον φθόγγο «Ζω» η διαρκής ύφεση στο κ. 4 «Γρηγορεΐτε ...», και ισχύει για όλο το μουσικό κομμάτι.
- ✓ Μέσα στο κομμάτι παρατηρείται η χρήση ατελών και εντελών καταλήξεων στους δεσπόζοντες φθόγγους του γ' ήχου (Νη, Πα Γα, Δι, Κε), ενώ στο τέλος του τροπαρίου εμφανίζεται τελική κατάληξη στην βάση του ήχου (Γα).
- ✓ Το μέλος του τροπαρίου κινείται με βαθμιδών κινήσεις γύρω από τους δεσπόζοντες φθόγγους με χαρακτηριστικές μελωδικές φράσεις του γ' ήχου ενώ κάνει κορύφωση στον άνω Πα' στην φράση «Γρηγορεΐτε καὶ προσεύχεσθε» (κ. 4). Η μελωδική έκταση του τροπαρίου επεκτείνεται από τον Νη μέχρι τον άνω Πα'.

---

²⁷ Οι πιο σύγχρονοι μελοποιοί το αντίφωνο «Ἔστησαν τὰ τριάκοντα ἀργύρια» το κατατάσσουν στα σύντομα μέλη, όπου και διατηρείται σε αυτή την μορφή μέχρι σήμερα.

5.9 «Μικράν φωνήν...», Πέτρος Πελοποννήσιος, Ἦχος πλ. δ΄

5.9.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμα (τ. Β΄) σ. 41.

Εικόνα 16. Π. Πελοποννήσιος, Δοξαστάριον, 1820. σ. 368-369.

5.9.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης

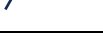

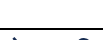

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση. Στοιχεία μουσικορητορικής ανάλυσης						Τροπική και συντακτική ανάλυση			
	Περίοδοι	Στίχοι	Κώλα μουσικοποιητικά	Κείμενο με σημάδια στίξης και με μαρτυρίες	Αρ. συλ.	Αρ. χρόνων πρώτων	Ήχος	Καταλήξεις		Γραμμές και μελωδικά τόξα
								Φθόγγος	Είδος κατάληξης	
Η πίστη του ληστή	I	A)	1.	Μικράν φωνήν	4	7	Πλ. δ'	Nη	εντ.	
			2.	ἀφήκεν ὁ Ληστής ἐν τῷ σταυρῷ,	10	19		Δι	ατ.	
		B)	3.	μεγάλην πίστιν εὔρε·	7	15		Δι	ατ	
		Γ)	4.	μιᾶ ῥοπή ἐσώθη,	7	18		Nη	εντ.	
		Δ)	5.	καὶ πρῶτος Παραδείσου,	7	13		Βου	ατ.	
			6.	πύλας ἀνοίξας εἰσῆλθεν.	8	20		Nη	εντ.	
Δόξα στον Κύριο	II	E)	7.	Ὁ αὐτοῦ τὴν μετάνοιαν προσδεξάμενος,	13	28	Δι	ατ.		
			8.	Κύριε δόξα σοι.	6	19	Nη	τελική		

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Το πιο πάνω τροπάριο είναι στον ήχο πλ. δ' και ανήκει στο διατονικό γένος μελοποιίας.
- ✓ Χωρίζεται σε οκτώ μουσικοποιητικά κώλα και πέντε στίχους οι οποίοι χωρίζονται σε δύο θεματικές ενότητες.
- ✓ Επίσης όσον αφορά τον αριθμό συλλαβών ανά μουσικοποιητική φράση, παρατηρούμε να κυμαίνεται από τέσσερις έως και δεκατρείς συλλαβές.
- ✓ Συγκρίνοντας τον αρ. συλλαβών με τους χρόνους πρώτους, μία συλλαβή αντιστοιχεί περίπου σε δύο χρόνους πρώτους (1:2), πράγμα που χαρακτηρίζει τα αργοσύντομα στιχηραρικά μέλη.
- ✓ Δεν χρησιμοποιείται καμία φθορά ή κάποιο είδος μεταβολής στο μουσικό κομμάτι σύμφωνα με την μελοποίηση του Π. Πελοποννησίου.
- ✓ Μέσα στο κομμάτι παρατηρείται η χρήση ατελών και εντελών καταλήξεων στους δεσπόμενους φθόγγους του πλ. δ' (Νη, Βου, Δι), ενώ στο τέλος του τροπαρίου εμφανίζεται τελική κατάληξη στην βάση του ήχου (Νη).
- ✓ Το μέλος του τροπαρίου κινείται με βαθμιδών κινήσεις γύρω από τους δεσπόμενους φθόγγους με χαρακτηριστικές μελωδικές φράσεις του πλ. δ', ενώ κάνει κορύφωση στον άνω Πα' στην λέξη «μεγάλην» αποδίδοντας το σημασία του ποιητικού κειμένου με το πέταγμα της φωνής από τον φθόγγο «Δι» στον άνω «Πα'» (κ. 3). Η μελωδική έκταση του τροπαρίου επεκτείνεται από τον κάτω ζω μέχρι τον άνω Πα'.

5.10.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση. Στοιχεία μουσικορητορικής ανάλυσης						Τροπική και συντακτική ανάλυση			
	Περί - οδοί	Στί - χοι	Κώλα μουσι - κοποιη - τικά	Κείμενο με σημάδια στίξης και με μαρτυρίες	Αρ. συλ.	Αρ. χρό - νων πρώ - των	Ήχος	Καταλήξεις		Γραμ - μέσ και μελω - δικά τόξα
								Φθόγγος	Είδος κατά - ληξης	
Τα πάθη του Χριστού	I	A)	1.	Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου,	10	20	πλ. β'	Δι	ατ.	
			2.	ὁ ἐν ὕδασι τὴν γῆν κρεμάσας.	10	20		Πα	εντ.	
		B)	3.	Στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιτίθεται,	12	24		Δι	ατ.	
			4.	ὁ τῶν Ἀγγέλων Βασιλεύς.	8	13		Πα	εντ.	
		Γ)	5.	Ψευδῆ πορφύραν περιβάλλεται,	10	17		Δι	ατ.	
			6.	ὁ περιβάλλον τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις.	13	28		Κε	ατ.	
		Δ)	7.	Ῥάπισμα κατεδέξατο,	8	21		Δι	ατ.	
			8.	ὁ ἐν Ἰορδάνῃ ἐλευθερώσας τὸν Ἀδάμ.	14	22		Πα	εντ.	
		E)	9.	Ἦλοις προσηλώθη,	6	14		Δι	ατ.	
			10.	ὁ Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας.	9	20		Πα	εντ.	
		ΣΤ)	11.	Λόγῃ ἐκεντήθη,	6	14		Δι	ατ.	
			12.	ὁ Υἱὸς τῆς Παρθένου.	7	18		Πα	εντ.	
		II	Z)	13.	Προσκυνοῦμέν σου τὰ Πάθη Χριστέ.	10	18	Πα	εντ.	

Παράκληση στον Χριστό να μας δείξει την Ανάστασίν του	Η)	14.	Δείξον ἡμῖν,	4	26		Κε	ατ.	
	Θ)	15.	καὶ τὴν ἔνδοξόν σου Ἀνάστασιν.	10	20		Πα	τελική	

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Το πιο πάνω τροπάριο είναι στον ήχο πλ. β' και ανήκει στο χρωματικό γένος μελοποιίας.
- ✓ Χωρίζεται σε δεκαπέντε μουσικοποιητικά κώλα και οκτώ στίχους οι οποίοι χωρίζονται σε δύο θεματικές ενότητες.
- ✓ Επίσης όσον αφορά τον αριθμό συλλαβών ανά μουσικοποιητική φράση, παρατηρούμε να κυμαίνεται από τέσσερις έως και δεκατέσσερις συλλαβές.
- ✓ Συγκρίνοντας τον αρ. συλλαβών με τους χρόνους πρώτους (χτύπους), η αναλογία είναι 1:2, πράγμα που χαρακτηρίζει τα αργοσύντομα στιχηραρικά μέλη. Με εξαίρεση το κ. 14 «Δείξον ἡμῖν», όπου σε τέσσερις μόνο συλλαβές η μελωδία εκτυλίσσεται σε 26 χρ. πρ.
- ✓ Το τροπάριο ανήκει στον ήχο πλ. β' και παρατηρούμε δύο μεταβολές συνολικά στην μελοποίηση του Π. Πελοποννησίου. Στην αρχή του κ. 6 τοποθετείται διατονική φθορά του Κε και λύνεται με την αντίστοιχη χρωματική φθορά του Δι στο ίδιο κώλο για να επιστρέψει στον πλ. β'. Επίσης, στην λέξη «κατεδέξατο» (κ. 7), ο Π. Πελοποννήσιος χρησιμοποιεί ξανά την διατονική φθορά του Κε και επιστρέφει στον πλ. β' στο αμέσως επόμενο μουσικοποιητικό κώλο του ίδιου στίχου (κ. 8) χρησιμοποιώντας την φθορά σκληρής χρωματικής κλίμακας του Δι.
- ✓ Μέσα στο κομμάτι παρατηρείται η χρήση ατελών και εντελών καταλήξεων στους δεσπόζοντες φθόγγους του πλ. β' (Πα, Δι, Κε), ενώ στο τέλος του τροπαρίου εμφανίζεται τελική κατάληξη στην βάση του ήχου (Πα).
- ✓ Το μέλος του τροπαρίου κινείται βηματικά, γύρω από τους δεσπόζοντες φθόγγους με χαρακτηριστικές μελωδικές φράσεις του πλ. β', ενώ κάνει κορύφωση στον άνω Βου' στην φράση «τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις» (κ. 6). Η μελωδική έκταση του τροπαρίου επεκτείνεται από τον Νη μέχρι τον άνω Βου'.

5.11.2 Πίνακας πολυπρισματικής ανάλυσης

Περίληψη περιεχομένου	Δομική και μετρική ανάλυση. Στοιχεία μουσικορητορικής ανάλυσης						Τροπική και συντακτική ανάλυση			
	Περίοδοι	Στίχοι	Κώλα μουσικοποιητικά	Κείμενο με σημάδια στίξης και με μαρτυρίες	Αρ. συλ.	Αρ. χρόνων πρώτων	Ήχος	Καταλήξεις		Γραμμές και μελωδικά τόξα
								Φθόγγος	Είδος κατάληξης	
Ο Ιησούς στον Πιλάτο πριν την Σταύρωση	I	A)	1.	Ἐξέδυσάν με τὰ ἱμάτιά μου,	11	21	πλ. β΄	Δι	ατ.	
		B)	2.	καὶ ἐνέδυσάν με χλαμύδα κοκκίνην,	12	26		Πα	εντ.	
		Γ)	3.	ἔθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μου,	10	20		Κε	ατ.	
			4.	στέφανον ἐξ ἄκανθῶν,	7	18		Δι	ατ.	
		Δ)	5.	καὶ ἐπὶ τὴν δεξιάν μου χεῖρα,	10	16		Δι	ατ.	
			6.	ἔδωκαν κάλαμον,	6	16		Πα	εντ.	
		E)	7.	ἵνα συντρίψω αὐτοῦς,	7	13		Δι	ατ.	
			8.	ὡς σκεύη κεραμέως.	7	17		Πα	τελική	

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Το πιο πάνω τροπάριο είναι στον ήχο πλ. β' και ανήκει στο χρωματικό γένος μελοποιίας.
- ✓ Χωρίζεται σε οκτώ μουσικοποιητικά κώλα και πεντε στίχους οι αφορούν μία θεματική ενότητα.
- ✓ Επίσης όσον αφορά τον αριθμό συλλαβών ανά μουσικοποιητική φράση, παρατηρούμε να κυμαίνεται από έξι έως και δώδεκα συλλαβές, με τον αριθμό των επτασύλλαβων κώλων να υπερिशύουν σε σχέση με τα υπόλοιπα (κ. 4, 7, 8).
- ✓ Συγκρίνοντας τον αρ. συλλαβών με τους χρόνους πρώτους (χτύπους), η αναλογία είναι 1:2, πράγμα που χαρακτηρίζει τα αργοσύντομα στιχηραρικά μέλη.
- ✓ Παρατηρούμε δύο μεταβολές όσο αφορά το γένος συνολικά στην μελοποίηση του Π. Πελοποννησίου. Στο κ. 4, στην φράση «ἐξ ἀκανθῶν» τοποθετείται διατονική φθορά του Κε και λύνεται με την αντίστοιχη χρωματική φθορά του Δι στο τέλος του επόμενου μουσικοποιητικού κώλου, στην λέξη «χεῖρα» για να επιστρέψει στον πλ. β'. Επίσης, στην λέξη «συντρίψω» (κ. 7), κάνει χρήση της ίδιας διατονικής φθοράς του Κε και επιστρέφει στον πλ. β' στο αμέσως επόμενη λέξη του ίδιου κώλου «αυτούς», χρησιμοποιώντας την φθορά σκληρής χρωματικής κλίμακας του Δι.
- ✓ Μέσα στο κομμάτι παρατηρείται η χρήση ατελών και εντελών καταλήξεων στους δεσπόζοντες φθόγγους του πλ. β' (Πα, Δι, Κε), ενώ στο τέλος του τροπαρίου εμφανίζεται τελική κατάληξη στην βάση του ήχου (Πα).
- ✓ Το μέλος του τροπαρίου κινείται βηματικά, γύρω από τους δεσπόζοντες φθόγγους με χαρακτηριστικές μελωδικές φράσεις του πλ. β', ενώ κάνει κορύφωση στον άνω Πα' στην λέξη «κεφαλήν» (κ. 3), καθώς και στον άνω Νη' σε δύο σημεία του δοξαστικού· «καὶ ἐπὶ τὴν δεξιάν μου χεῖρα», «ἵνα συντρίψω αὐτούς» (κ. 5, 7). Η μελωδική έκταση του τροπαρίου επεκτείνεται από τον Πα μέχρι τον άνω Πα'.

5.12 Συγκριτικοί Πίνακες

Παρακάτω παρουσιάζονται έντεκα πίνακες που συγκρίνουν τις μελοποιήσεις των επιλεγμένων τροπαρίων ως προς τις μεταβολές τους ανάμεσα στους: Πέτρο Πελοποννήσιο, Γεώργιο Ραιδεστηνό, Αθανάσιο Καραμάνη, Κωνσταντίνο Πρίγγο και Χαρίλαο Ταλιαδώρο.

5.12.1 Συγκριτικός πίνακας «Τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν...», ᾠδὴ πλ. δ΄

Ποιητικό Κείμενο ανά κώλον	Μεταβολές				
	Π. Πελοποννήσιος	Γ. Ραιδεστηνός	Α. Καραμάνης	Κ. Πρίγγος	Χ. Ταλιαδώρος
Τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν,	πλ. δ΄	πλ. δ΄	πλ. δ΄	πλ. δ΄	πλ. δ΄
καθαρὰς τῷ Χριστῷ παραστήσωμεν,					
καὶ ὡς φίλοι αὐτοῦ,					
τὰς ψυχὰς ἡμῶν θύσωμεν δι' αὐτόν		σκληρὴ χρωματικὴ			
καὶ μὴ ταῖς μερίμναις τοῦ βίου,					
συμπνιγῶμεν ὡς ὁ Ἰούδας·					
ἀλλ' ἐν τοῖς ταμείοις ἡμῶν κρᾶζωμεν·		πλ. δ΄			
Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,		σκληρὴ χρωματικὴ			
ἀπὸ τοῦ πονηροῦ ῥύσαι ἡμᾶς.					

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Ο Π. Πελοποννήσιος στο συγκεκριμένο τροπάριο δεν κάνει χρήση φθοράς ή μεταβολής.
- ✓ Οι υπόλοιποι μελοποιοί χρησιμοποιούν φθορά σκληρής χρωματικής κλίμακας στην φράση «ἀπὸ τοῦ πονηροῦ» και επιστρέφουν στην διατονική κλίμακα στην τελική φράση «ῥῦσαι ἡμᾶς».
- ✓ Κατά την μελοποίηση του Γ. Ραιδεστινού, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους παρατηρούμε τη χρήση φθοράς του «Δι» σκληρού χρωματικού γένους στον φθόγγο Νη. Μετατρέπει τον Νη σε Δι (ψευδοΔι) και μας παραθέτει αυτή την φράση.

συμ πνι γώ ωωμε εν ως ο ο Ι ού ου ουδας

5.12.2 Συγκριτικός πίνακας «Ἔδραμε λέγων...», Ἦχος πλ. β΄

Ποιητικό Κείμενο ανά κώλον	Μεταβολές				
	Π. Πελοποννήσιος	Γ. Ραιδεστηνός	Α. Καραμάνης	Κ. Πρίγγος	Χ. Ταλιαδώρος
Ἔδραμε λέγων ὁ Ἰούδας, τοῖς παρανόμοις γραμματεῦσι·	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄
Τί μοι θέλετε δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;		μαλακή χρωματική			
ἐν μέσῳ δὲ τῶν συμφωνούντων, αὐτὸς εἰστήκεις ἀοράτως συμφωνούμενος. ²⁸	μεικτὴ διατονική	πλ. β΄			
Καρδιογνώστα, φείσαι τῶν ψυχῶν ἡμῶν.	μαλακή χρωματική	μαλακή χρωματική			μαλακή χρωματική
	μεικτὴ διατονική	μεικτὴ διατονική	μεικτὴ διατονική	μεικτὴ διατονική	μεικτὴ διατονική
		πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Στην φράση «αὐτὸς εἰστήκεις...», ὅλοι οἱ μελοποιοὶ χρησιμοποιοῦν μεικτὴ διατονικὴ κλίμακα για να εκφράσουν με διατονικά διαστήματα την λέξη «συμφωνούμενος».
- ✓ Ο Καραμάνης και ο Πρίγγος στην μελοποίησή τους αυτή δεν κάνουν καθόλου χρήση της μαλακῆς διατονικῆς κλίμακας, ενώ οἱ ἄλλοι τρεῖς, ειδικά ο Ραιδεστηνός βάζει μαλακή χρωματικὴ κλίμακα σε δύο λέξεις: «δοῦναι» και «συμφωνούντων».

²⁸ Το συγκεκριμένο κώλον μπορεί να το συναντήσουμε σε δύο μορφές: «αὐτὸς εἰστήκεις ἀοράτως συμφωνούμενος» και «αὐτὸς εἰστήκεις ἀοράτως ο συμφωνούμενος».

5.12.3 Συγκριτικός πίνακας «Ἐν τῷ δείπνῳ σου Χριστέ...», ἦχος β'

Ποιητικό Κείμενο ανά κώλον	Μεταβολές				
	Π. Πελοποννήσιος	Γ. Ραιδεστηνός	Α. Καραμάνης	Κ. Πρίγγος	Χ. Ταλιαδώρος
Ἐν τῷ δείπνῳ σου Χριστέ ὁ Θεός,	ήχος β' Δ	ήχος β' $\text{-}\frac{\text{z}}{\text{θ}}$	ήχος β' Δ	ήχος β' Δ	ήχος β' Δ
τοῖς Μαθηταῖς σου προέλεγες·					
Εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.		σκληρή χρωματική		σκληρή χρωματική	σκληρή χρωματική
Ὁ δὲ παράνομος Ἰούδας,					
οὐκ ἠβουλήθη συνιέναι.					

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Ο Ραιδεστηνός επιλέγει να χρησιμοποιήσει ἐξ' ἀρχῆς τον φθόγγο «Κε» ως την βάση του ήχου, βάζοντας την φθορά μαλακής χρωματικής κλίμακας του «Δι». Οι υπόλοιποι ἔχουν τον φθόγγο «Δι» ως βάση του τροπαρίου.

5.12.4 Συγκριτικός πίνακας «Ἐν τῷ δείπνῳ τοὺς Μαθητὰς...», Ἦχος βαρύς

Ποιητικό Κείμενο ανά κώλον	Μεταβολές				
	Π. Πελοποννήσιος	Γ. Ραιδεστηνός	Α. Καραμάνης	Κ. Πρίγγος	Χ. Ταλιαδώρος
Ἐν τῷ δείπνῳ τοὺς Μαθητὰς διατρέφων, καὶ τὴν σκῆψιν τῆς προδοσίας γινώσκων ²⁹ .	βαρύς εκ του Γα	βαρύς εκ του Γα	βαρύς εκ του Γα	βαρύς εκ του Γα	βαρύς εκ του Γα
ἐν αὐτῷ τὸν Ἰούδαν διήλεγξας·					
ἀδιόρθωτον μὲν τοῦτον ἐπιστάμενος,					
γνωρίσαι δὲ πᾶσι βουλόμενος,					
ὅτι θέλων παρεδόθης,					
ἵνα Κόσμον ἀρπάσῃς τοῦ ἄλλοτρίου·					
Μακρόθυμε δόξα σοι.					

Μουσικολογικά σχόλια

Κανένας από τους πιο πάνω μελοποιούς δεν χρησιμοποιούν φθορές ή μεταβολές στο συγκεκριμένο αντίφωνο. Βρισκόμαστε από την αρχή μέχρι το τέλος του τροπαρίου σε βαρύ ήχο. Το μόνο που επισημαίνουν είναι η γενική ύφεση στον φθόγγο «Ζω», η οποία ισχύει για όλο το μουσικό κομμάτι και είναι χαρακτηριστικό του βαρέως ήχου.

²⁹ Το συγκεκριμένο κώλον μπορεί να το συναντήσουμε σε δύο μορφές: «καὶ τὴν σκῆψιν...» δηλαδή την αιτία ή «καὶ τὴν σκέψιν».

5.12.5 Συγκριτικός πίνακας «Σήμερον ὁ Ἰούδας...», Ἦχος πλ. α΄

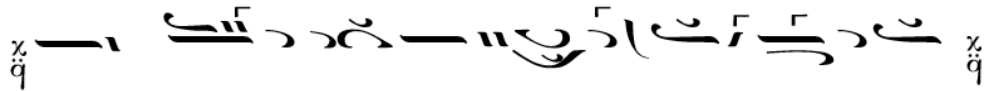
Ποιητικό Κείμενο ανά κόλον	Μεταβολές				
	Π. Πελοποννήσιος	Γ. Ραιδεστηνός	Α. Καραμάνης	Κ. Πρίγγος	Χ. Ταλιαδώρος
Σήμερον ὁ Ἰούδας,	πλ. α΄	πλ. α΄	πλ. α΄	πλ. α΄	πλ. α΄
καταλαμβάνει τὸν Διδάσκαλον					
καὶ παραλαμβάνει τὸν διάβολον·					
τυφλοῦται τῷ πάθει τῆς φιλαργυρίας,					
ἐκπίπτει τοῦ φωτός,					
ὁ ἐσκοτισμένος·					
πῶς γὰρ ἠδύνατο βλέπειν,					
ὁ τὸν φωστῆρα πωλήσας,					
τριάκοντα ἀργυρίων					
ἀλλ' ἡμῖν ἀνέτειλεν					
ὁ παθῶν ὑπὲρ τοῦ Κόσμου·					
πρὸς ὃν βοήσωμεν·					
Ὁ παθῶν, καὶ συμπαθῶν ἀνθρώποις,					
δόξα σοι.					

Μουσικολογικά σχόλια

Στο συγκεκριμένο τροπάριο, οι πέντε πιο πάνω μελοποιοί δεν χρησιμοποιούν φθορές και μεταβολές. Το μουσικό κομμάτι παραμένει από την αρχή μέχρι το τέλος στον πλ. α΄.

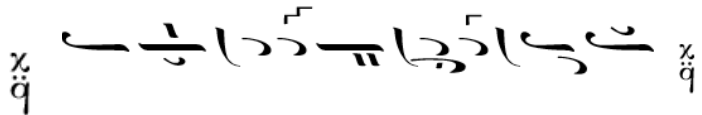
Παραθέτουμε την φράση «πρὸς ὄν βοήσωμεν» από τον Π. Πελοποννήσιο και Κ. Πρίγγο για να δούμε πως επιλέγουν να τις μελοποιήσουν ο καθένας ξεχωριστά.

Π. Πελοποννήσιος

πρὸς ο ο ον βο ἦ η η η σω ω ω ω μεν

Κ. Πρίγγος

πρὸς ον βο ο ο ἦ η σω μεν

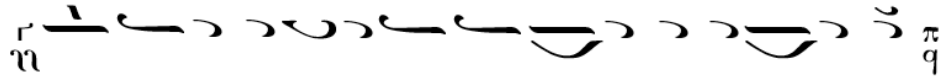
5.12.6 Συγκριτικός πίνακας «Σήμερον γρηγορεῖ ὁ Ἰούδας...», ἤχος βαρύς

Ποιητικό Κείμενο ανά κόλον	Μεταβολές				
	Π. Πελοποννήσιος	Γ. Ραιδεστηνός	Α. Καραμάνης	Κ. Πρίγγος	Χ. Ταλιαδώρος
Σήμερον γρηγορεῖ ὁ Ἰούδας,	βαρύς εκ του Γα	βαρύς εκ του Γα	βαρύς εκ του Γα	βαρύς εκ του Γα	βαρύς εκ του Γα
παραδοῦναι τὸν Κύριον,					
τὸν πρὸ τῶν αἰώνων Σωτῆρα τοῦ Κόσμου,					
τὸν ἐκ πέντε ἄρτων,					
χορτάσαντα πλήθη.					
Σήμερον ὁ ἄνομος,					
ἀρνεῖται τὸν Διδάσκαλον·					
μαθητῆς γενόμενος,					
Δεσπότην παρέδωκεν·					
ἀργυρίῳ πέπρακε,					
τὸν μάννα χορτάσαντα τὸν ἄνθρωπον.					

Μουσικολογικά σχόλια

Κανένας από τους πιο πάνω μελοποιούς δεν χρησιμοποιούν φθορές ή μεταβολές στο συγκεκριμένο αντίφωνο. Βρισκόμαστε από την αρχή μέχρι το τέλος του τροπαρίου σε βαρύ ήχο. Το μόνο που επισημαίνουν είναι η γενική ύφεση στον φθόγγο «Ζω», η οποία ισχύει για όλο το μουσικό κομμάτι και είναι χαρακτηριστικό του βαρέως ήχου.

Μια μελωδική γραμμή που ξεχώρισα από τους πέντε μελοποιούς και πιστεύω εκφράζει καλύτερα το ποιητικό κείμενο είναι η φράση «Σήμερον ό άνομος, άρνείται τον Διδάσκαλον» του Κ. Πρίγγου.

σή με ρον ο ά νο μος αρ νει ται τον Δι δά σκα λον

5.12.7 Συγκριτικός πίνακας «Τοῖς συλλαβοῦσί σε...», Ἦχος πλ. δ΄

Ποιητικό Κείμενο ανά κώλον	Μεταβολές					
	Π. Πελοποννήσιος	Γ. Ραιδεστηνός	Α. Καραμάνης	Κ. Πρίγγος	Χ. Ταλιαδώρος	
Τοῖς συλλαβοῦσί σε παρανόμοις,	πλ. δ΄	✕	✕	πλ. δ΄	✕	
ἀνεχόμενος,		πλ. δ΄	πλ. δ΄		πλ. δ΄	πλ. δ΄
οὕτως ἐβόας Κύριε·						
Εἰ καὶ ἐπατάξατε τὸν ποιμένα,						
καὶ διεσκορπίσατε						
τὰ δώδεκα πρόβατα τοὺς Μαθητάς μου,						
ἠδυνάμην πλείους, ἢ δώδεκα λεγεῶνας						
παραστήσαι Ἀγγέλων·						
ἀλλὰ μακροθυμῶ,						
ἵνα πληρωθῆ,						
ἃ ἐδήλωσα ὑμῖν διὰ τῶν Προφητῶν μου,						
ἄδηλα καὶ κρύφια·						
Κύριε δόξα σοι.						

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Ο Π. Πελοποννήσιος, όπως και ο Κ. Πρίγγος δεν κάνουν χρήση καμίας φθοράς/μεταβολής στο τροπάριο. Ο Ραιδεστηνός, ο Καραμάνης και ο Ταλιαδώρος στην λέξη «παρανόμοις» (κ. 1) χρησιμοποιούν την χροά «ζυγό» στον φθόγγο «Δι», για να δείξουν με τα διαστήματα που δημιουργούνται την «παρανομία» αυτών που συνέλαβαν τον Χριστό.

5.12.8 Συγκριτικός πίνακας «Ἔστησαν τὰ τριάκοντα ἀργύρια...», ἦχος γ΄

Ποιητικό Κείμενο ανά κώλον	Μεταβολές				
	Π. Πελοποννήσιος	Γ. Ραιδεστηνός	Α. Καραμάνης	Κ. Πρίγγος	Χ. Ταλιαδώρος
Ἔστησαν τὰ τριάκοντα ἀργύρια,	ήχος γ΄	ήχος γ΄	ήχος γ΄	ήχος γ΄	ήχος γ΄
τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου,					
ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ.					
Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε,					
ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν·					
τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον,					
ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής·					
διὰ τοῦτο γρηγορεῖτε.					

Μουσικολογικά σχόλια

Κανένας από τους πιο πάνω μελοποιούς δεν χρησιμοποιούν φθορές ή μεταβολές στο συγκεκριμένο τροπάριο. Βρισκόμαστε από την αρχή μέχρι το τέλος σε γ΄ ήχο. Το μόνο που επισημαίνουν είναι η γενική ύφεση στον φθόγγο «Ζω», η οποία ισχύει για όλο το μουσικό κομμάτι και είναι χαρακτηριστικό του γ΄ ήχου.

5.12.9 Συγκριτικός πίνακας «Μικράν φωνήν...», ἤχος πλ. δ΄

Ποιητικό Κείμενο ανά κώλον	Μεταβολές				
	Π. Πελοποννήσιος	Γ. Ραιδεστηνός	Α. Καραμάνης	Κ. Πρίγγος	Χ. Ταλιαδώρος
Μικράν φωνήν	πλ. δ΄	πλ. δ΄	πλ. δ΄	πλ. δ΄	πλ. δ΄
ἀφῆκεν ὁ Ληστής ἐν τῷ σταυρῷ,					
μεγάλην πίστιν εὗρε·					
μιᾶ ῥοπή ἐσώθη,					
καὶ πρῶτος Παραδείσου,					
πύλας ἀνοίξας εἰσήλθεν.					
Ὁ αὐτοῦ τὴν μετάνοιαν προσδεξάμενος,			μαλακὴ χρωματικὴ		
Κύριε δόξα σοι.			πλ. δ΄		

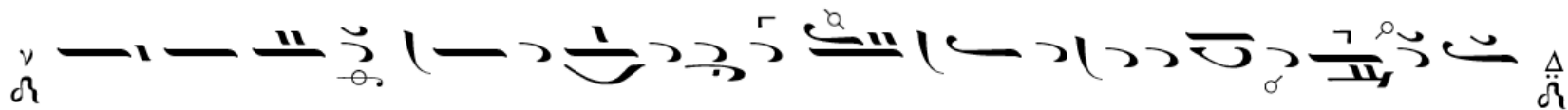

Μουσικολογικά σχόλια

Η μοναδική περίπτωση χρήσης φθοράς σε αυτό το τροπάριο, όσον αφορά τους πέντε συγκεκριμένους μελοποιούς, την συναντάμε στον Α. Καραμάνη στην λέξη «μετάνοιαν» με την χρήση της μαλακής χρωματικής φθοράς του «Δι», προσπαθώντας με αυτόν τον τρόπο να εκφράσει την έννοια του ποιητικού κειμένου με το μέλος.

Ως μουσικά παράδειγματα θα επιλέξουμε την μελωδική γραμμή αυτή μελοποιήσεις του Καραμάνη και του Ταλιαδώρου.

Α. Καραμάνης

ο αυ τού την με ε τά α νοι οι αν προ ος δε ε ξά α α με νος

The musical notation for Karamanis consists of a single melodic line on a four-line staff. It begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The melody is written in a style characteristic of traditional Greek folk music, with various note values and rests. The lyrics are written below the staff, with the word 'μετάνοιαν' split as 'με ε τά α νοι οι'.

Χ. Ταλιαδώρος

ο αυ τού την με τά νοι αν προ ος δε ε ξά α α με ε ε ε νος

The musical notation for Taliadouras is similar to Karamanis, but with a different melodic contour. It also starts with a treble clef and one flat. The lyrics are written below the staff, with the word 'μετάνοιαν' split as 'τά νοι' and the word 'μετάνοιαν' split as 'με ε ξά α α με ε ε ε νος'. The vowels 'αυ', 'τά', 'νοι', 'ος', 'ξά', 'α', 'α', 'ε', 'ε', and 'νος' are underlined in red.

5.12.10 Συγκριτικός πίνακας «Σήμερα κρεμάται...», ἦχος πλ. β΄

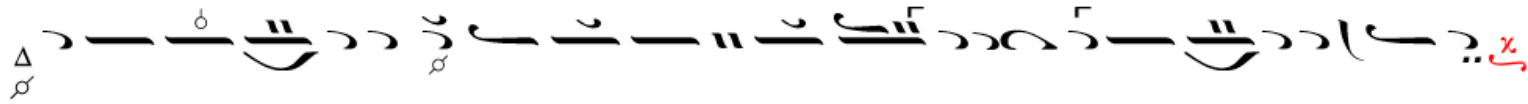
Ποιητικό Κείμενο ανά κώλον	Μεταβολές						
	Π. Πελοποννήσιος	Γ. Ραιδεστηνός	Α. Καραμάνης	Κ. Πρίγγος	Χ. Ταλιαδώρος		
Σήμερα κρεμάται ἐπὶ ξύλου, ὁ ἐν ὕδασι τὴν γῆν κρεμάσας.	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄		
Στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιτίθεται, ὁ τῶν Ἀγγέλων Βασιλεύς.		μεικτὴ διατονικὴ	μεικτὴ διατονικὴ	μεικτὴ διατονικὴ	μεικτὴ διατονικὴ		
Ψευδὴ πορφύραν περιβάλλεται, ὁ περιβάλλον τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις.		πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄		
Ῥάπισμα κατεδέξατο, ὁ ἐν Ἰορδάνῃ ἐλευθερώσας τὸν Ἀδάμ.		μεικτὴ διατονικὴ	μεικτὴ διατονικὴ		μεικτὴ διατονικὴ	μεικτὴ διατονικὴ πλ. β΄	
Ῥάπισμα κατεδέξατο, ὁ ἐν Ἰορδάνῃ ἐλευθερώσας τὸν Ἀδάμ.	πλ. β΄ μεικτὴ διατονικὴ	μεικτὴ διατονικὴ	διατονικὴ	μεικτὴ διατονικὴ	πλ. β΄ μεικτὴ διατονικὴ		
Ἦλοις προσηλώθη, ὁ Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας.	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄		
Λόγγη ἐκεντήθη, ὁ Υἱὸς τῆς Παρθένου.			μεικτὴ διατονικὴ				
Προσκυνοῦμέν σου τὰ Πάθη Χριστέ.			πλ. β΄	πλ. β΄		μεικτὴ διατονικὴ	μεικτὴ διατονικὴ πλ. β΄
Δεῖξον ἡμῖν, καὶ τὴν ἐνδοξὸν σου Ἀνάστασιν.			διατονικὴ	πλ. β΄		μεικτὴ διατονικὴ	μεικτὴ διατονικὴ πλ. β΄
			πλ. β΄	μεικτὴ διατονικὴ			μεικτὴ διατονικὴ

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Στο τροπάριο αυτό παρατηρούμε ένα φάσμα μελοποιήσεων, από την απλούστερη μορφή (Π. Πελοποννησίου) μέχρι και τις πολυπλοκότερες όσο αφορά τις μεταβολές και τις μελωδικές γραμμές (Α. Καραμάνη).
- ✓ Παρατηρούμε ομοιότητα στην χρήση του ήχου του τροπαρίου (πλ. β΄) στον πρώτο στίχο «Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου, ὁ ἐν ὕδασι τὴν γῆν κρεμάσας», στους στίχους «Ἦλοις προσηλώθη, ὁ Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας» και «Λόγγη ἐκεντήθη, ὁ Υἱὸς τῆς Παρθένου», καθώς και στο μουσικοποιητικό κώλο «Ψευδῆ πορφύραν περιβάλλεται».
- ✓ Οι μελοποιήσεις των τεσσάρων μελοποιών, εκτός του Π. Πελοποννήσιου κάνουν χρήση χρωματοδιατονικής κλίμακας στο κώλο «Στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιτίθεται».
- ✓ Βλέπουμε επίσης μια ποικιλομορφία ανάμεσα στους μελοποιούς όσον αφορά τις μελωδικές γραμμές που επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν.

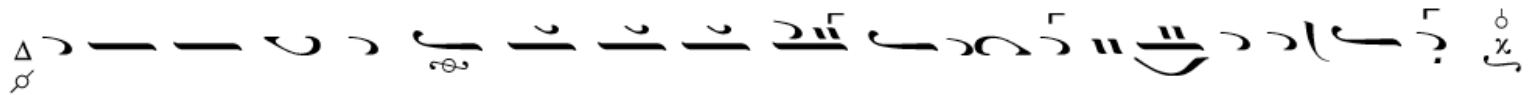
Σημαντικό ρόλο για την εξέλιξη μιας φράσης, έχει η χρήση των ανάλογων φθορών, οι συλλαβές στις οποίες τοποθετούνται και οι λύσεις τους.
Θα συγκρίνουμε το κώλον «ὁ περιβάλλον τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις» από τους πέντε μελοποιούς.

Π. Πελοποννήσιος

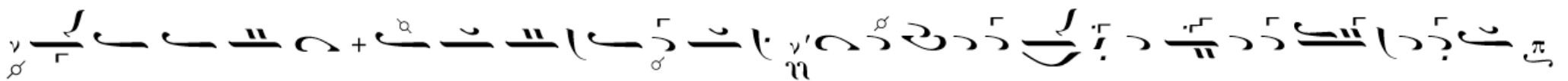
ο πε ρι βά αλλοντον Ού ρα α νόν ε ε εννε ε ε φέ ε ε λαι αις

Γ. Ραιδεστηνός

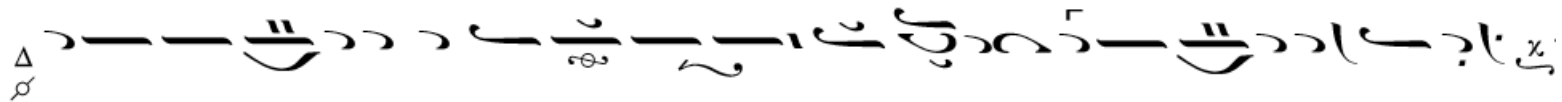
ο πε ρι βάλλον τον Ου ρα νόν ε ε εννε ε ε φέ ε ε λαι αις

Α. Καραμάνης

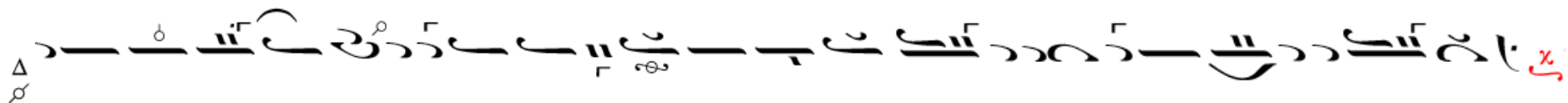
ο πε ρι βάλλον τον Ου ρα νό ο ον ε εν νε ε ε φέ ε ε ε ε ε ε ε ε λαι αις

Κ. Πρίγγος

ο περ ι βά ααλλων τον Ου ρα α νόν ε ενε ε ε φέ ε ε λαι αις

Χ. Ταλιαδώρος

ο πε ρι βά α ααλλων τω ων Ου ρα α νόν ε εννε ε ε φέ ε ε λαι αις

Μουσικολογικά σχόλια

- ✓ Ο Π. Πελοποννήσιος και ο Χ. Ταλιαδώρος κάνουν χρήση της χρωματικής φθοράς του «Κε» στην λέξη «περιβάλλον», την λύνουν με την χρήση σκληρής χρωματικής κλίμακας του φθόγγου «Δι» και συνεχίζουν με σκληρά χρωματικά διαστήματα στο άνω πεντάχορδο κάνοντας κατάληξη στον φθόγγο «Κε».
- ✓ Οι Γ. Ραιδεστηνός, Α. Καραμάνος και Κ. Πρίγγος, όσον αφορά την λέξη «περιβάλλον». Ραιδεστηνός και Πρίγγος δεν κάνουν καμία μεταβολή στο συγκεκριμένο μουσικοποιητικό κώλο. Αφήνουν το μέλος να εξελιχθεί στον ήχο του τροπαρίου (πλ. β'). Ενώ ο Καραμάνης κάνει κάτι διαφορετικό. Επιλέγει να χρησιμοποιήσει την διατονική φθορά του «Δι» στις λέξεις «τον Ουρανό», κάνοντας ατελή κατάληξη στον άνω φυσικό «Νη'». Επιστρέφει στον πλ. β' αμέσως μετά την μεσομαρτυρία (Νη').
- ✓ Ο μοναδικός μελοποιός που κάνει κατάληξη στον Πα είναι ο Α. Καραμάνης, χρησιμοποιώντας μια καθοδική μελωδική πορεία στις λέξεις «εν νεφέλαις», ενώ οι υπόλοιποι κάνουν στον φθόγγο «Κε».

5.12.11 Συγκριτικός πίνακας «Ἐξέδυσάν με...», Ἦχος πλ. β΄

Ποιητικό Κείμενο ανά κώλον	Μεταβολές				
	Π. Πελοποννήσιος	Γ. Ραιδεστηνός	Α. Καραμάνης	Κ. Πρίγγος	Χ. Ταλιαδώρος
Ἐξέδυσάν με τὰ ἱμάτιά μου,	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄
καὶ ἐνέδυσάν με χλαμῦδα κοκκίνην,			μεικτὴ διατονικὴ	μεικτὴ διατονικὴ	μεικτὴ διατονικὴ διατονικὴ
ἔθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μου,			πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄
στέφανον ἐξ ἄκανθῶν,	μεικτὴ διατονικὴ	μεικτὴ διατονικὴ	μεικτὴ διατονικὴ	πλ. β΄	πλ. β΄
καὶ ἐπὶ τὴν δεξιάν μου χεῖρα,					
ἔδωκαν κάλαμον,	μεικτὴ διατονικὴ	εναρμόνια πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄	πλ. β΄
ἵνα συντρίψω αὐτούς,			διατονικὴ		
ὡς σκεύη κεραμέως.			πλ. β΄		

Μουσικολογικά σχόλια

Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τον πιο πάνω πίνακα, οι συνθέσεις του Π. Πελοποννησίου και Γ. Ραιδεστηνού αποτελούνται ἀπὸ μια λιτότητα. Μόνο στην λέξη «συντρίψω», ο Ραιδεστηνός χρησιμοποιεῖ εναρμόνια φθορά για να δημιουργήσει το γνωστὸ στην δυτικὴ μουσικὴ «τόνο – τόνο – ημιτόνιο» (12 - 12 - 6). Αυτό γίνεται με την προσπάθεια ἀπόδοσης του ποιητικὸ κειμένου με το μέλος. Ο Π. Πελοποννήσιος αὐτὸ το κάνει με την χρήση χρωματοδιατονικῆς κλίμακας σε ὄλο τον στίχο «ἵνα συντρίψω αὐτούς, ὡς σκεύη κεραμέως», κάνοντας κορύφωση στην λέξη «συντρίψω» χρησιμοποιώντας διατονικὰ διαστήματα (12 – 10 – 8 – 12) και ἀκολουθῶς καθοδικὴ πορεία με σκοπὸ την τελικὴ κατάληξη του τροπαρίου σε πλ. β΄.

Οι συνθέσεις των Α. Καραμάνη, Κ. Πρίγγου και Χ. Ταλιαδώρου ἔχουν ἓναν βαθμὸ πολυπλοκότητας καθὼς ἔχουν χρήση πολλῶν μεταβολῶν και εναλλαγῶν ἀπὸ το ἓνα γένος στο ἄλλο. Επίσης η μελωδικὴ ἔκταση των τροπαρίων εἶναι μεγάλη, καθὼς ποικίλει ἀνάλογα με τον μελοποιό. Στη σύνθεση του Πρίγγου και του Ταλιαδώρου το μέλος εκτυλίσσεται ἀπὸ τον κάτω ζω΄ μέχρι τον ἄνω Γα΄ ἐνὼ του Καραμάνη ἀπὸ τον κάτω κε΄ μέχρι τον ἄνω Γα΄.

6. Συμπεράσματα

- ✓ Η απόδοση στα Νέα Ελληνικά έχει πολύ σημαντικό ρόλο στην προσπάθειά μας να μελετήσουμε τα τροπάρια. Πρέπει να κατανοήσουμε το ποιητικό νόημα για να μπορούμε να αποδώσουμε το μέλος.
- ✓ Η γνώση του βίου και του έργου των μελοποιών προσφέρει ένα πλούσιο πλαίσιο κατανόησης της μουσικής αυτής παράδοσης, γνωρίζοντας τις συνθήκες ζωής και τις επιρροές που είχαν δεχτεί, μουσικές και μη.
- ✓ Η μελέτη των τροπαρίων, ξεκινώντας από τις σύγχρονες συνθέσεις και φθάνοντας στις παλαιότερες, μας επιτρέπει να παρατηρήσουμε την εξέλιξη της βυζαντινής παράδοσης και μελουργίας.
- ✓ Όταν αναλύουμε ένα τροπάριο χρησιμοποιώντας τους πολυπρισματικούς πίνακες, μπορούμε να αποκτήσουμε μια πληρέστερη κατανόηση της μουσικής δομής και των χαρακτηριστικών του. Μας βοηθά στο να προσδιορίσουμε τον ήχο, το γένος και το είδος μουσικού κομματιού. Συγκρίνοντας τον αριθμό συλλαβών με τους χρόνους πρώτους, μπορούμε να αναγνωρίσουμε την χρονική αγωγή του τροπαρίου. Επίσης, αν υπάρχουν μεταβολές ή φθορές, καθώς και τους φθόγγους που επιλέγει ο μελοποιός να κάνει κατάληξη στο τέλος κάθε μουσικοποιητικού κώλου. Τέλος, η στήλη μελωδικών τόξων μας δίνει την δυνατότητα να παρατηρήσουμε την μελωδική πορεία κάθε φράσης (ανοδική ή καθοδική), καθώς και τα σημεία κορύφωσης.
- ✓ Οι πίνακες που συγκρίνουν τις μελοποιήσεις των τροπαρίων με βάση τις μεταβολές, μας δίνουν την δυνατότητα να παρατηρήσουμε και να συγκρίνουμε, όλους τους συνθέτες που εξετάζουμε, όσον αφορά τον τρόπο μελοποιίας, ιδεών και μουσικών αντιλήψεων. Τέλος, τον τρόπο που επιλέγει ο κάθε μελοποιός να εκφράσει το ποιητικό κείμενο.

7. Βιβλιογραφία

1. Μουσικές Συλλογές

Πελοποννήσιος, Πέτρος. *Σύντομον Δοξαστάριον*. Βουκουρέστι, 1820.

Ραιδεστηνός, Γεώργιος. *Η Αγία και Μεγάλη Εβδομάς*. Κωνσταντινούπολη, 1884.

Πρίγγος, Κωνσταντίνος. *Η Πατριαρχική Φόρμιγξ, Μουσική Κυψέλη, Η Αγία και Μεγάλη Εβδομάς*. Τόμος Α, Μέρος Τρίτον, β' εκδ. Αθήνα, 1969.

Καραμάνης, Αθανάσιος. *Νέα Μουσική Κυψέλη, Η Αγία και Μεγάλη Εβδομάς*. Τόμος Β, β' εκδ. Αθήνα, 1971.

Ταλιαδώρος, Χαρίλαος. *Η Αγία και Μεγάλη Εβδομάς*. Θεσσαλονίκη, 1998.

2. Βιβλία, άρθρα και άλλα βοηθήματα

Καλοκύρης, Κωνσταντίνος. *Τα Θεαματικά Δρώμενα Του Τελετουργικού Της Μεγάλης Εβδομάδας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2003.

Ζουμπουλάκης, Στάυρος. *Ανθοδέσμη για τη Μεγάλη Εβδομάδα*. Αθήνα, 2001.

Σούκης, Γιάννης. *Η Μεγάλη Εβδομάδα*. Θεσσαλονίκη, 2007.

Εγκόλπιο της Μεγάλης Εβδομάδας. β' εκδ. Αθήνα, 2010.

3. Λειτουργικά Βιβλία

Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο

Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο

Κατά Λουκάν Ευαγγέλιο

Τριώδιον, Λειτουργικά Κείμενα <https://glt.goarch.org/texts/Tri/t02.html> (20.06.2023).

4. Διαδικτυογραφία

https://www.pemptousia.gr/wp-content/uploads/2016/03/33_Baioforos.jpg (20.05.2023).

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%85%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CF%89%CE%BD_%CE%92%CE%B1%CE%90%CF%89%CE%BD (25.05.2023).

<https://bookstore.iak.gr/wp-content/uploads/2022/04/%CE%9D%CE%A5%CE%9C%CE%A6%CE%99%CE%9F%CE%A3.jpg> (20.05.2023).

https://www.askitikon.eu/wp-content/uploads/2016/07/1467490935_0.jpg (20.05.2023).

<https://www.messinialive.gr/wp-content/uploads/2020/04/tetarti.jpg> (20.05.2023).

<https://www.messinialive.gr/wp-content/uploads/2020/04/tetarti.jpg> (20.05.2023).

<http://www.imgap.gr/file1/AG-Pateres/AG%20KeimenoMetafrasi/KD/04.%20Ioan.htm> (07.06.2023).

<https://www.in.gr/wp-content/uploads/2021/04/mustikos-deipnos-1.jpg> (20.05.2023).

<https://1.bp.blogspot.com/->

[o8hYe3ztGBE/YKcjqBcHRZI/AAAAAAAAABXzQ/ASZ3l_R9uH47x1R8_bjAmDuoy91Ej](https://1.bp.blogspot.com/-o8hYe3ztGBE/YKcjqBcHRZI/AAAAAAAAABXzQ/ASZ3l_R9uH47x1R8_bjAmDuoy91Ej)

eEQCNcBGAsYHQ/s1600/aisthitiki-ermhneytiki-analysi-eikonas-stayrvsis.jpg

(21.05.2023).

<https://argolikivivliothiki.gr/2011/01/28/%CF%80%CE%AD%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%82-%CE%BF->

[%CF%80%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%BD%CE%BD%CE%AE%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82-1730-1777/](https://argolikivivliothiki.gr/2011/01/28/%CF%80%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%BD%CE%BD%CE%AE%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82-1730-1777/) (16.06.2023),

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%AD%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%82_%CE%BF_%CE%A0%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%BD%CE%BD%CE%AE%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82 (16.06.2023).

<https://www.pemptousia.gr/2020/10/pios-ine-o-georgios-redestinos/> (16.06.2023).

<http://gym-mous->

[thess.thess.sch.gr/DRASTHRIOTHTES/ANOIXTO_SXOLEIO/ATHANASIOS_KARAMANHS/Karamanis_bio.htm](http://gym-mous-thess.thess.sch.gr/DRASTHRIOTHTES/ANOIXTO_SXOLEIO/ATHANASIOS_KARAMANHS/Karamanis_bio.htm) (16.06.2023).

<https://myriphoon.gr/books/patriarxis%20karamanis.pdf> (16.06.2023).

<https://www.ec-patr.net/gr/psaltai/priggos.htm> (17.06.2023).

<https://e->

[kere.gr/%CE%B2%CE%B9%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CE%AC/%CE%A7%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%9B%CE%91%CE%9F%CE%A3-](https://e-kere.gr/%CE%B2%CE%B9%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CE%AC/%CE%A7%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%9B%CE%91%CE%9F%CE%A3-)

[%CE%A4%CE%91%CE%9B%CE%99%CE%91%CE%94%CE%A9%CE%A1%CE%9F%CE%A3](https://e-kere.gr/%CE%A4%CE%91%CE%9B%CE%99%CE%91%CE%94%CE%A9%CE%A1%CE%9F%CE%A3) (17.06.2023).

<https://digital.mmb.org.gr/digma/handle/123456789/5456> (02.06.2023).

https://psaltiri.gr/index.php?option=com_sobi2&catid=52&Itemid=99999999 (08.06.2023).

<https://img1.wsimg.com/blobby/go/c6d35b0b-d6f5-45d5-91da->

[3b9b8a4b38a6/downloads/%CE%9C%CE%B5%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CE%B7%20%CE%95%CE%B2%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CF%82%20-](https://img1.wsimg.com/blobby/go/c6d35b0b-d6f5-45d5-91da-3b9b8a4b38a6/downloads/%CE%9C%CE%B5%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CE%B7%20%CE%95%CE%B2%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CF%82%20-)

[%20%CE%9A%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%B7%20-%201971.pdf?ver=1651435972057](https://img1.wsimg.com/blobby/go/c6d35b0b-d6f5-45d5-91da-3b9b8a4b38a6/downloads/%CE%9C%CE%B5%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CE%B7%20%CE%95%CE%B2%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CF%82%20-%20%CE%9A%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%B7%20-%201971.pdf?ver=1651435972057) (08.06.2023).

8. Παραρτήματα

**Έντεκα Επιλεγμένα τροπάρια του Όρθρου της Μ. Παρασκευής
Μελοποιήσεις Γεωργίου Ραιδεστηνού Β³⁰**

---

³⁰ Πηγή: https://psaltiri.gr/index.php?option=com_sobi2&catid=52&Itemid=99999999 (08.06.2023).

8.3 «Ἐν τῷ δείπνῳ σου Χριστέ...», Ἦχος β'

ⲁⲕ   ⲛ   ⲉⲥ   ⲥ   ⲗⲏ   ⲛ   ⲑⲏ   ⲥⲰ   ⲛⲓ   ⲓ   ⲉ   ⲉ   ⲉ   ⲉ   ⲛⲁⲓ   ⲛ̅

Ε   ⲛ   τῷ   δειπνῳ   σὺ   χρι   στε   ὁ   θε   ε   ος   ⲛ̅   τοις   μα   θη

ταις   σὺ   προ   ε   λε   ε   γες   ⲛ̅   εἰς   ἐξ   υ   μῶ   ῶ   ῶ   ν   πα   ρα   δω   ῶ   ῶ   ῶ

148

Τῆς ΑΓΙΑς ΚΑΙ Μ.

ⲥⲓ   ⲉⲓ   ⲉⲓ   ⲙⲉ   ⲛ̅   ὁ   δε   πα   ρα   νο   ὁ   ὁ   μο   ὁ   ος   Ἰ   ⲓ

ⲥⲰ   ⲁⲥ   ⲥⲰⲕ   ⲛ̅   ⲉⲥ   ⲥ   ⲗⲏ   ⲛ   ⲑⲏ   ⲥⲰ   ⲛⲓ   ⲉ   ⲉ   ⲉ   ⲉ   ⲛⲁⲓ   ⲛ̅

Εικόνα 21. Γ. Ραιδεστηνός, Μεγάλη Εβδομάς, σ.147-148.

8.4 «Ἐν τῷ δείπνῳ τοὺς Μαθητὰς...», Ἦχος βαρὺς

Κάθισμα.
Ε ν τω δει ει πνω της Μα θη τας Ἦχος Γα.

 δι α τρε φων και την σκη ψιν της προ δο σι ι ας γι νω ω

 σκων ηη εν αυ τω τον Ι ουδαν δι η λεγ ξας ηη α δι ορ

 θω τον μεν τσ τον ε πι στα με νος η γνω ρι ι σι δε πα σι

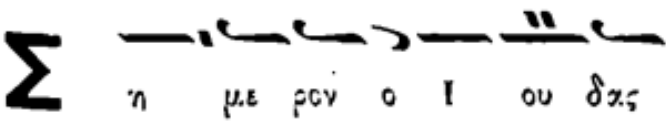

 βου λο με νος ηη ο τι θε ε λων πα ρε δο θης η ι

 να κο σμον αρ πα σης τσ αλ λο τρι σ Μα κρο θυ με δο ξα

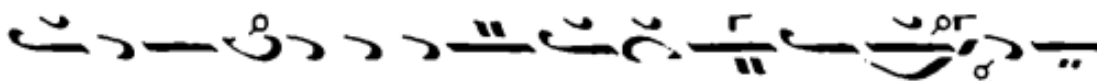

 σοι οι οι οι Καὶ λέγεται τὸ Β΄. Εὐαγγέλιον· ἀπὸ δὲ τοῦτο
 ψάλλει ὁ Α΄. χορὸς τὸ παρὸν. Ἦχος Κε.

Εικόνα 22. Γ. Ραιδεστηνός, Μεγάλη Εβδομάς, σ. 150.

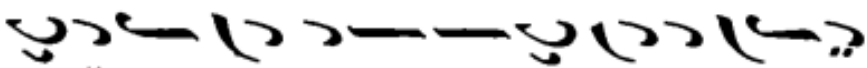

Ἦχος λ̣ ḡ Πα.

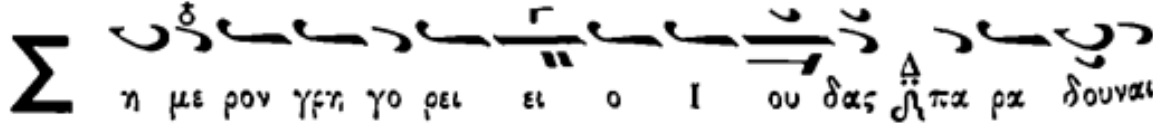
ἡ με ρὸν ο ἰ οὐ δας
 κα τα λιμ. πα νει τον Δι δα σκα α λον ḡ και πα ρα λαμ βα νει
 το ον δι ε α α α ἄ βο ο ο ο λον π τυ φληται τω
 πᾶ θει της φυ λαργυ υ ρι ι ι ας ḡ εκ πι πτει του
 φω ω το ο ρς ο ο ε σκρ ο τι σμε ε ε νος π
 πωςγαρ η δυ νχ το ο βλε ε ε πειν ḡ ο τον σω τη ρα
 πω ω λη η η σκς τρι α κων τα αρ γυ ρι ι ι ων π
 αλλ η μιν α α νε τει ει λεν Ο πα θων υ περ τσθ κο
 ο ο σμου ḡ προς ο ον βο η η η η σω ω

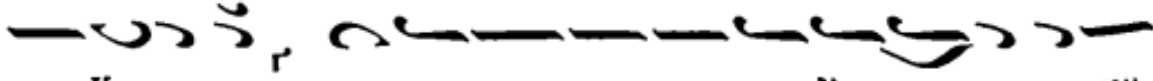

Δ

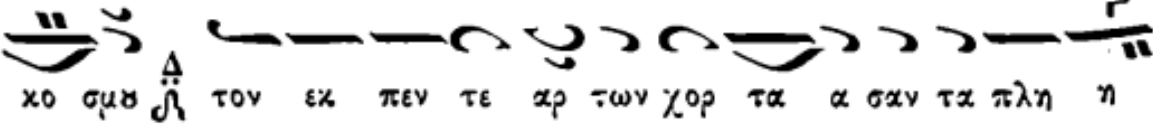
μεν ο πα θων και συμ. πα θων αν θρω ω ποις δο ο ξα σοι ḡ

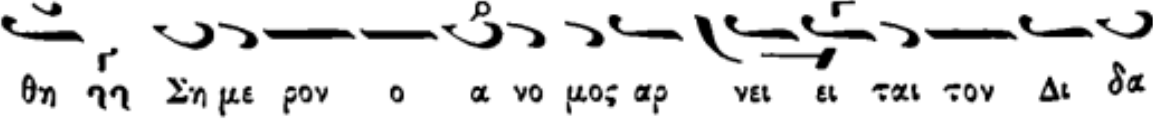
Εικόνα 23. Γ. Ραιδεστηνός, Μεγάλη Εβδομάς, σ. 151-152.

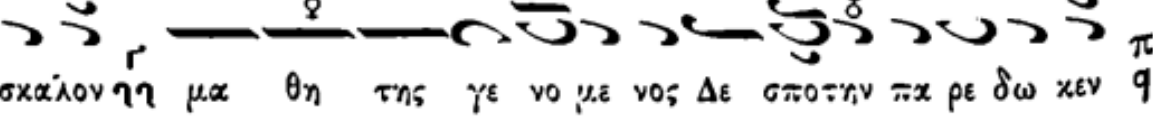
 Ἀντίφωνον ζ'.
 σω ζε τους σε ε με γα λυ νο ον τα ας Ἦχος Γα.

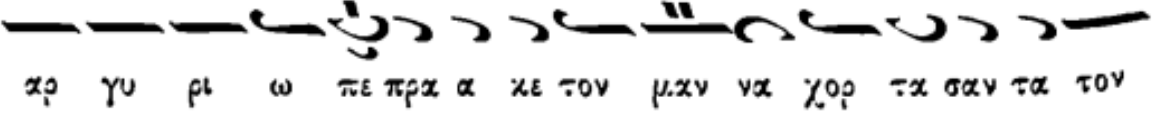
 Σ η με ρον γρη γο ρει ει ο Ι ου δας Ἰ πα ρα δουναι

 τον Κυ ρι ον ηη τον προ των αι ω νων Σω τη η ρα του

 κο σμη Ἰ τον εκ πεν τε αρ των χορ τα α σαν τα πλη η

 θη ηη Ση με ρον ο α νο μο ς αρ νει ει ται τον Δι δα

 σκα λον ηη μα θη της γε νο με νος Δε σποτην πα ρε δω κεν η π

 αρ γυ ρι ω πε πρα α κε τον μχν να χορ τα σαν τα τον

 α αν θρω ω πον

 ηη

Εικόνα 24. Γ. Ραιδεστηνός, *Μεγάλη Εβδομάς*, σ. 156.

8.7 «Τοῖς συλλαβοῦσί σε...», Ἦχος πλ. δ'

με γα ε λε ο ο ο ος ρός, τὸ Ζ'. Ἀντίφωνον. Ἦχος λ π λ Νη.

Τ οῖς συλ λα εσ σι σε πα ρα α νο ο ο μεις α νε

χο με νος η τως ε βο ο ο ας Κυ υ υυ ρι ι ι ι ε λ

Εἰ και ε πα τα ζα α τε τον ποι οι με ε ε να λ και δι ε

σχορ πι σα α τε τα δω δε κα προ βα α τα α της Μα θη η

τα α α ας μη λ η δυ να μη την πλει σς η δω δε κα

λε γε ε ω ω ω νας λ πα ρα α στη η η σαι Α αγ

γε ε ε ε λων λ αλ λα μα α χρο θυ υ μω ι ι ι

να πλη ρω ω θη α ε δη λω σα η μιν δι ι α α των

Προ φη η τω ω ω ω ν μη λ α δη η λα σ. και κρυ φι α Δ

Κυ ρι ε δο ο ο ο ο ζα α α σοι λ

Εικόνα 25. Γ. Ραιδεστηνός, Μεγάλη Εβδομάς, σ. 159-160.

8.8 «Ἐστησαν τὰ τριάκοντα...», Ἦχος γ'

Ἀντίφωνον Θ'.

 νος ο και πα θειν υ περ τιμων κα τα δε ζα με νος Ἦχος Γα.

Ε

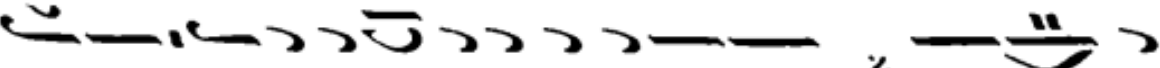

 στη σαν τα τρι α κων τα αρ γυ ρι α η την

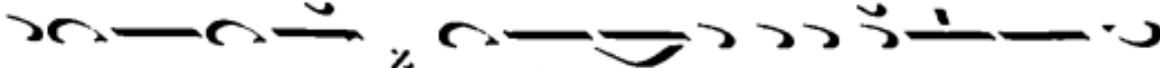

 τε μην τη τε τε μη με ε νη η εν ε τε μη σαν το η

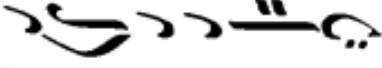

 α πο υι ω ων Ι σρα ηλ η Γρη γο ρει τε και προ σευ χε

ΠΕΜΠΤΗ.

163

 σθε ι να μη ει σελ θη τε εις πει ρα σμον η το μεν πνευ

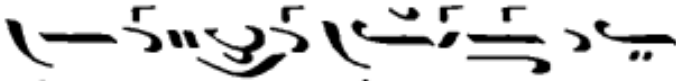

 μα προ θυ μον η δε σα αρξ α σθε νης δι α τα

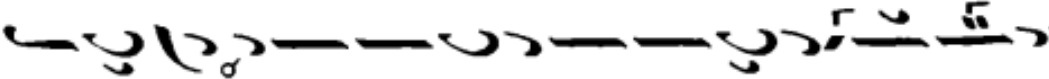

 το γρη η γο ρει τε

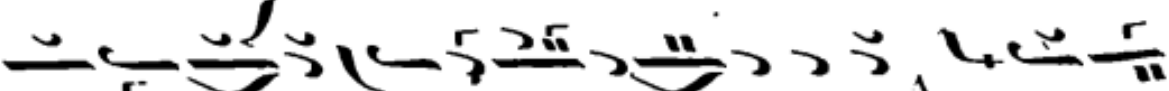
Γ
 ηη

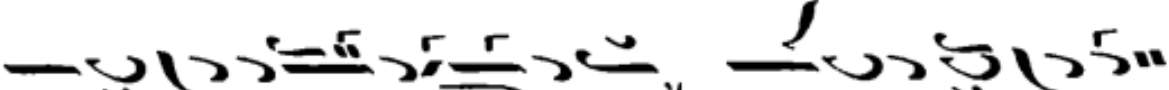
Εικόνα 26. Γ. Ραιδεστηνός, Μεγάλη Εβδομάς, σ. 162-163.

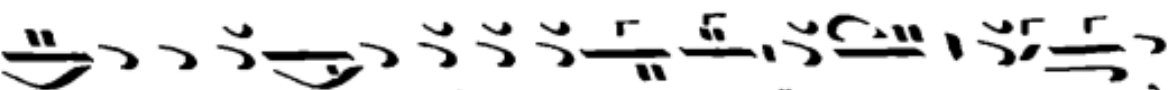
8.9 «Μικράν φωνήν...», Ἦχος πλ. δ'

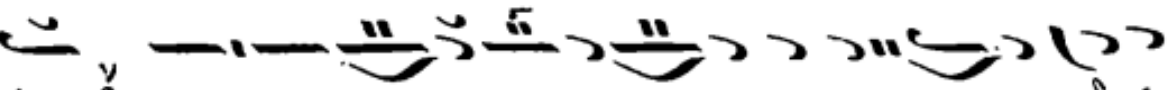

 λα α α αν θρω ω ω ω προς ν

M

 ι κραν ρω ω νην α φη κεν ο Αη στης εν τω Στα αυ

 ρω με γα λην πι ι σπι εν ε ε ευ ρε ν μι α α

 ρο πη ε ε σω ω ω ω ω θη ν και πρωτος Πα ρα α α

 δει ει ει σου πυ υ λας α νοι οι οι ξας ει ση η η η λ

 θεν ν ο αυ του την με ε τχ νοι οι α αν προ ο σδε ε

 ξα α α με ε ε νος ν Κυ υ ρι ε δο ο ο ο

ΠΕΜΠΤΗ.

175

ν

 ξα α α σοι ν

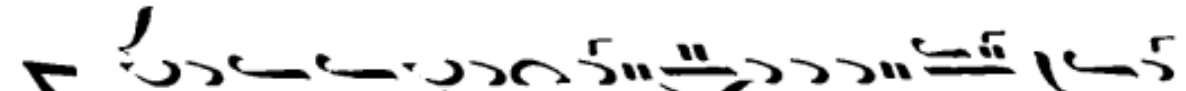

 Δόξα, και νυν. ν

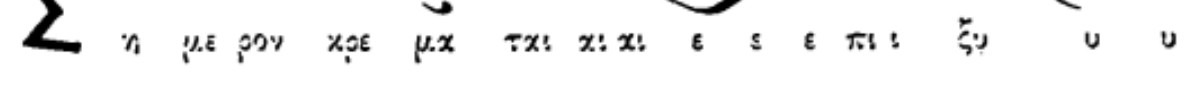
Εικόνα 27. Γ. Ραιδεστηνός, Μεγάλη Εβδομάς, σ. 174-175.

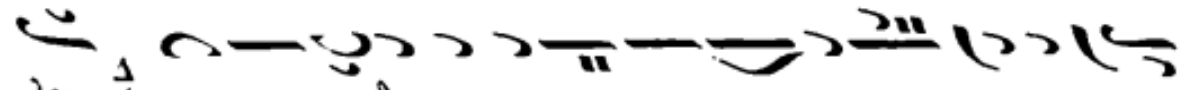
8.10 «Σήμερα κρεμάται...», Ήχος πλ. β'

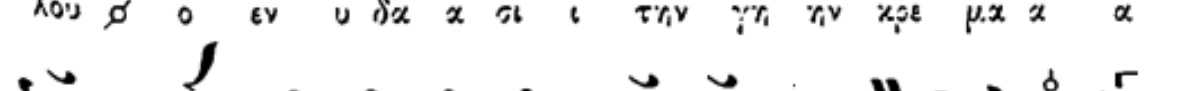
την Χρῖστος σου του Θεου Ἄντίφωνον ΠΕ΄. Ήχος λ' ΠΑ.

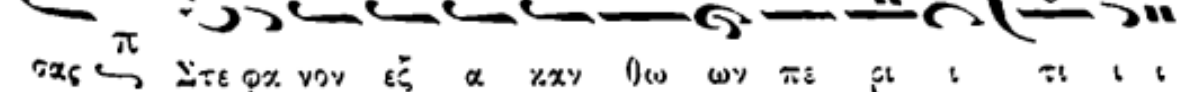

 η με ρον κρε μα ται χι χι ε ε ε πι ε ξυ υ υ

 λου ο εν υδα ασι ε την γη ην κρε μα α α

 σας στε φανον εξ α καν θω ων πε ρι ε τι ε ε

 ε θε ε ε ε ται ο των Αγ γε ε λων Βα σι ε ε

 λε ευσ Ήευ δη πορ φυ ραν πε ρι θαλ λε ε ται

 ο πε ρι θαλλων τον Ου ρα νον ε εν νε ε ε ρε ε ε

 λαι αις Ρα πι σμα κα τε δε ξα α το ο εν Ι ορ

δ α α ν η ε λ ε υ θ ε ρ ω ω σ α ς τ ο ο ν Λ α α
 δ α μ ε Π λ ο ι ο ι ο ι ς π ρ ο ο ο σ η η λ ε υ θ η ο Ν υ μ φ ι ι
 ι ι ο ο ς τ η ς Ε κ κ λ η σ ι ι ι α ς Λ ο γ χ η η η
 ε ε ε κ ε ν τ η η η θ η ο Υ ι υ ι ο ο ο ς
 τ η ς Πα ρ θ ε ε ε ε ν ο υ Π ρ ο σ κ υ ν ο υ μ ε ε ν σ ο υ τ α Πα α
 α α θ η η Χ ρ ι ι ι σ τ ε δ ε ι ε ι ε ι ε ι ζ ο ν η
 η η μ ι ν κ α ι τ η ν ε ν δ ο ξ ο ν σ ο υ ο υ Α ν α α α
 σ τ α α α σ ι ν

Εικόνα 28. Γ. Ραιδεστηνός, Μεγάλη Εβδομάς, σ. 175-176.

8.11 «Ἐξέδυσάν με...», Ἦχος πλ. β'

ρ: ε δ ο ο ζ ζ α σ σι Δόξ. Ἦχος λ π Πα

Ε ξ ε δ υ σ α τ ν με τ α α ι ι ι μ α α τ ι ι α

α α μ θ ρ κ αι ε νε δ υ σ α α α ν με γ λ α α

μ υ υ υ δ α α κο κ αι ι ι ι ν η ν π ε θ η καν ε

π ι ι τ η η ν κ ε ρ α λ η τ η ν μ θ σ τ ε ρ α α ν ο ν ε ξ α

κ α α ν θ ω ν ρ κ αι ε π ι τ η ν δ ε ξ ι α α ν μ θ θ γ ει

ε ι ει ρ α ε θ ω ω ω κ α ν κ α α λ α α α μ ο ν ι ν α σ υ ν

τ ρ ι ι ψ α υ τ ρ ς ω ω ς κ ε ε υ η κ ε ρ α μ ι ε ε ε ω ς ο α υ τ ο ς

Και νυν. Ἦχος π

Εικόνα 29. Γ. Ραιδεστηνός, Μεγάλη Εβδομάς, σ. 211.

Έντεκα Επιλεγμένα τροπάρια του Όρθρου της Μ. Παρασκευής
Μελοποιήσεις Κωνσταντίνου Πρίγγου

8.12 «Τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν...», Ἦχος πλ. δ΄

8.12.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β΄) σ. 56.

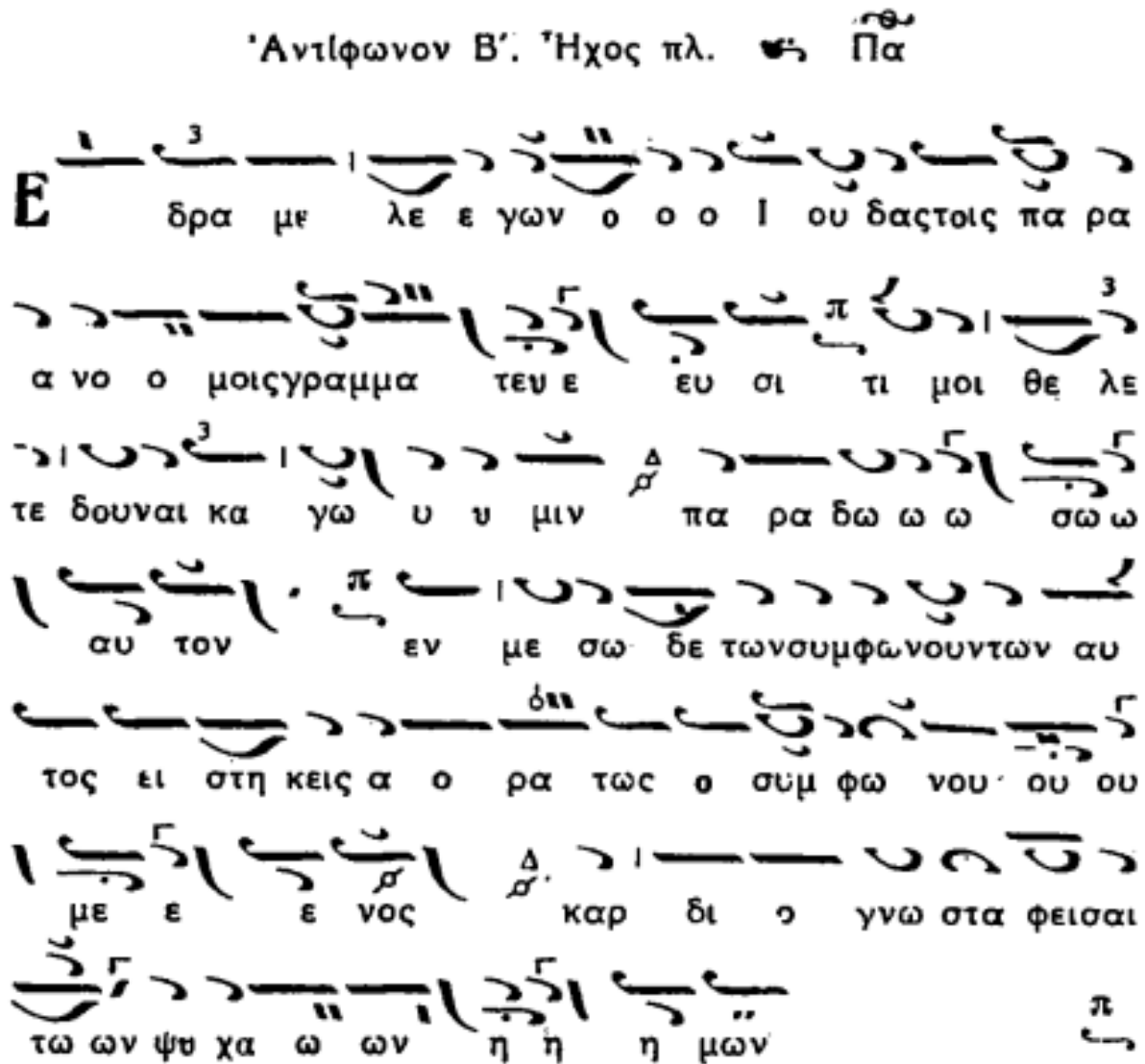
Τας αἰσθήσεις ἡμῶν καθαράς τῷ Χριστῷ
παραστήσωμεν² καὶ ὡς φίλοι αὐτοῦ² τας
ψυχὰς ἡμῶν θηήσωμεν δι' αὐτὸν³ καὶ
μηταίς μεριμναίς σου συμπνιγώωωω
ἐν ὧς οὐκ ἔστι σου δαξ³ ἀλλ' ἐν τοῖς
ταμείοις ἡμῶν κραξώμεν πατέρῃ μὴν οὐκ ἐν
τοῖς οὐρανοῖς³ ἀποτοπνηρούου
ουρου³ υἱοῦ υἱοῦ³ σαιαῖ ημάς³

Εικόνα 41. Κωνσταντῖνος Πρίγγος, *Ἡ Πατριαρχικὴ Φόρμιγξ, Μουσικὴ Κυψέλη, Ἡ Αγία και Μεγάλῃ Εβδομάς, Τόμος Α, Μέρος Τρίτον, ἐκδόσις β΄ (Ἀθήνα, 1969), σ. 75-76.*

8.13 «Ἐδραμε λέγων...», Ἦχος πλ. β΄

8.13.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β΄) σ. 60.

Ἄντιφωνον Β΄. Ἦχος πλ. Πά

Ε δρα με λε ε γων ο ο ο Ι ου δαστοις πα ρα
 α νο ο μοιςγραμμα τευ ε ευ σι τι μοι θε λε
 τε δουναι κα γω υ υ μιν πα ρα δω ω ω σω ω
 αυ τον εν με σω δε τωνσυμφωνουντων αυ
 τος ει στη κεις α ο ρα τως ο συμφω νου ου ου
 με ε ε νος καρ δι ο γνω στα φεισαι
 τω ων ψα χα ω ων η η η μων π

Εικόνα 42. Κ. Πρίγγος, *Η Αγία και Μεγάλη Εβδομάς*, σ. 76-77.

8.14 «Ἐν τῷ δείπνῳ σου Χριστέ...», Ἦχος β'

8.14.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β') σ. 64.

Εν τῷ δείπνῳ σου Χριστέ ο Θεός τοῖς Μα
θηταῖς σου προέλεες εἰς ἐξουμωῶν
παρὰ δωῶσῃ ἡμῶν ο δε πα
ραννομοὸς Ἰουδας οὐκ ἠβουούληθη σου
νι ε ε ε ναι

Εικόνα 43. Κ. Πρίγγος, *Ἡ Αγία και Μεγάλη Εβδομάς*, σ. 78-79.

8.15 «Ἐν τῷ δείπνῳ τοὺς Μαθητὰς...», Ἦχος βαρὺς

8.15.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β') σ. 67.

Κάθισμα Ἦχος Γα

Εν τῷ δειπνῶ τοὺς Μαθητάς διὰ τρεῖς ἡμέρας

καὶ τὴν σκηπτικὴν τῆς προδίστασιν ἡμερῶν

ἐν αὐτῇ τοῦ Ἰουδαν εἰς ἡλεξασαδὶ ὄρη

θῶτον μὲν τοῦ τὸν ἐπιστάμενος γινώρισαι δεπα

σι βουλομενος ὅτι θέλων παρεδοθη

ἵνα κοσμον ἄρπασηστούαλο τριου Μα

κροοθυμεδοξαχσοιοιοιοι

Εικόνα 44. Κ. Πρίγγος, *Ἡ Αγία και Μεγάλη Εβδομάς*, σ. 81-82.

8.16.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β') σ. 71.

Ἀντίφωνον Δ'. Ἦχος πλ. $\overset{\zeta}{\eta}$ Πα

*Ἀρχεται ὁ β' χορὸς

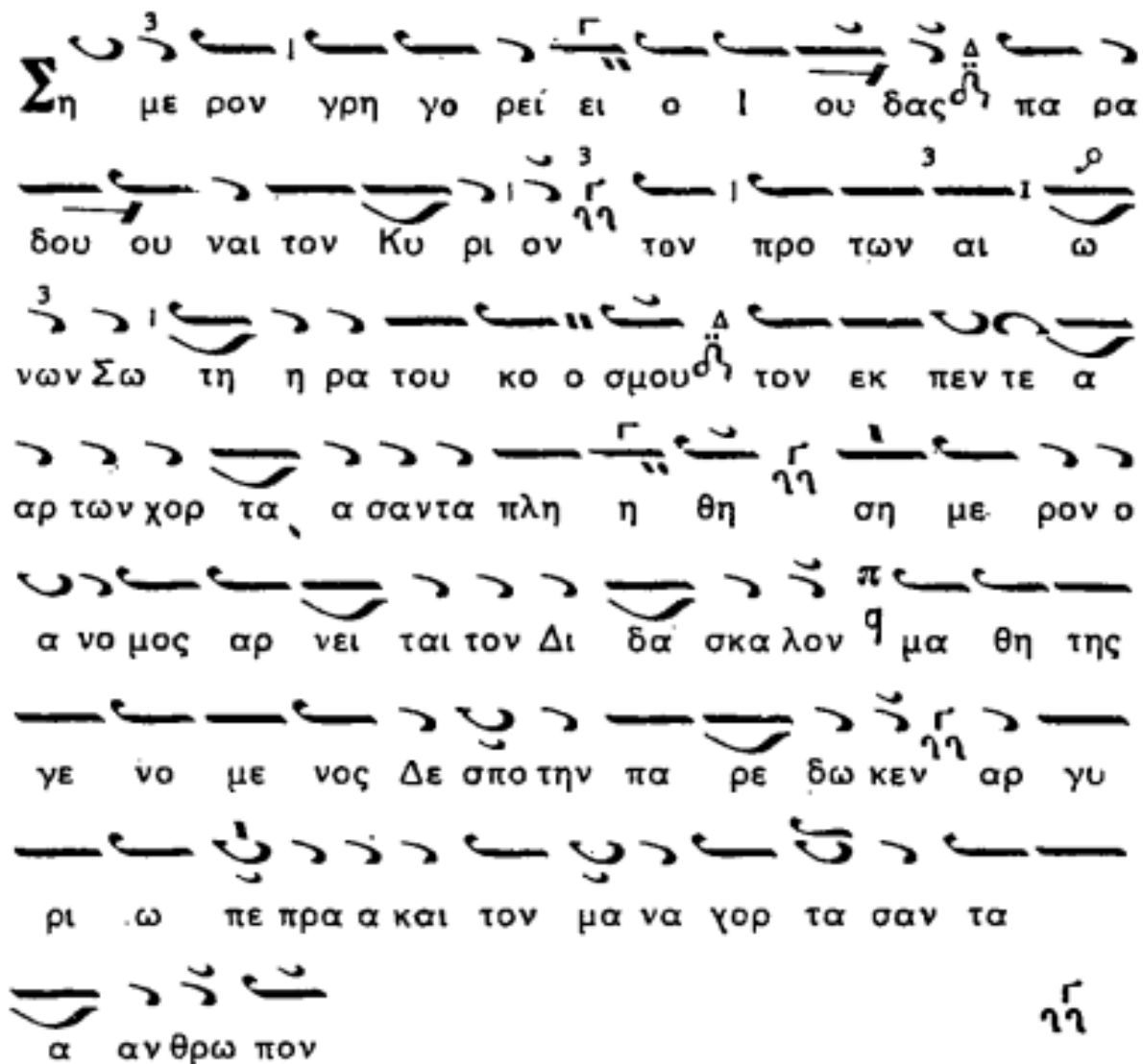
Ση με ρον ο Ἰ ου δας κα τα λιμ πα νεί
τον Δι δα σκα α λον και πα ρα λαμ βα νει το ον
δι α α α α α βο ο ο λον τυ φλου ται
τω πα θει της φι λαρ γυ υ ρι ι ι ας εκ πι
πει του φω το ο ος ο ο ε σκο ο τι σμε ε
νος πως γαρ η δυ υ να το'ο βλε ε ε πειν ο
τον φω στη ρα πώω λη η η οας τρι α α α κο
ον τα α αρ γυ ρι ι ι ων σλ λη μιν ά
νε τει ει λεν ο πα θων υ περ του ου κο ο ο σμου προς
ον βο ο ο η η σω μεν ο πα θων και συμ
πα θων αν θρω ω ποις δο'ο ξα σοι

Εικόνα 45. Κ. Πρίγγος, *Η Αγία και Μεγάλη Εβδομάς*, σ. 82.

8.17 «Σήμερον γρηγορεῖ ὁ Ἰούδας...», Ἦχος βαρὺς

8.17.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β') σ. 76.

Ἄντιφωνον ΣΤ' Ἦχος Γα

Ση με ρον γρη γο ρεῖ ει ο Ι ου δας πα ρα
δου ου ναι τον Κυ ρι ον τον προ των αι ω
νων Σω τη η ρα του κο ο σμου τον εκ πεν τε α
αρ των χορ τα, α σαν τα πλη η θη ση με ρον ο
α νο μος αρ νει ται τον Δι δα σκα λον μα θη της
γε νο με νος Δε σπο την πα ρε δω κεν αρ γυ
ρι ω πε πρα α και τον μα να χορ τα σαν τα
α αν θρω πον

Εικόνα 46. Κ. Πρίγγος, *Η Αγία και Μεγάλη Εβδομάς*, σ. 87.

Ἄντιφωνον Ζ'. Ἦχος πλ. ζ̣ ρ̣
Νη
 Ἄρχεται ὁ α'. χορὸς

Τοῖς συλλαβοῦσί σε παράνομοις ἀνεχόμενος οὕτως εβόας Κυ υἱ ὕρῃ
 ἰεθεῖς καὶ ἐπὰταξατε τὸν ποιῶν
 μέενα⁶ καὶ διεσκορπίσατε τὰ δώδεκα
 προβάτα αὐτοῦ μαθητῶν μου
 ἡδύναμην πλείους ἡδώδεκα λέγεω
 ὠωνας⁶ παρασσηηησαι ἀγαγεε
 ἐλῶν⁶ ἀλάμαα κροθυμῶ⁶ ἰίνα
 πληρωθῆ ἀεδηλωσα ὑμῖν διαιατων
 Προφητῶν μου⁶ ἀδηληλακαὶ
 κρυφα⁶ Δ Κυριε δοοοοξαα
 ασοι⁶

Εικόνα 47. Κ. Πρίγγος, *Ἡ Αγία και Μεγάλη Εβδομάς*, σ. 90-91.

8.19 «Ἐστησαν τὰ τριάκοντα...», Ἦχος γ'

8.19.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β') σ. 85.

Ἀντίφωνον Α'. Ἦχος Γα

Ἐστησαν τὰ τριάκοντα ἀργύρια
τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου οὐνοῦ
ἐτιμῆσαν τὸ ἀποβύων Ἰσραηλ
γρηγορεῖτε καὶ προσεχθεῖν ἵνα
μὴ εἰσεληθεῖτε εἰς πειρασμὸν
τοῦ πνεύματος προθύμου ἡ
δὲ σαρκὸς ἀσθενῆς διὰ τοῦτο
γρηγορεῖτε

Εικόνα 48. Κ. Πρίγγος, *Ἡ Αγία και Μεγάλη Εβδομάς*, σ. 95.

8.20 «Μικράν φωνήν...», Ἦχος πλ. δ'

8.20.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β') σ. 89

Μικραν φωνην αφηκε εν ολη
στη ης εν τω σταυρω με γαληνπιστιν ε ε ευ
ρε ε μι α α ροπη ε ε σωω ω
θη και πρωτος πα ρα δει σου πυ λας α
νοι οι ξας ει ει ση ηλ θεν ο αυ του την με
τα νοι αν πρου δε ξα με ε νο ος Κυ υ υ ρι ε
δο ο ο ξα α α σοι

Εικόνα 49. Κ. Πρίγγος, *Η Αγία και Μεγάλη Εβδομάς*, σ. 107-108.

8.21 «Σήμερον κρεμάται...», Αθανάσιος Καραμάνης, Ἦχος πλ. β'

8.21.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β') σ. 93.

Ἀντίφωνον ΙΕ'. Ἦχος πλ. β' Πα

Ση με ρον κρε μα ται αι αι ε ε ε πι ξυ λου
ο εν υ υ δα α σι ι ι την γη ην κρε μα α
α σας στε φα νον εξ α καν θω ων πε ρι
τι ι ι ι θε ε ε ται ο των Αγ γε
λων θα α σι λευς ψευ δη πορ φυ υ υ ρανπε
ρι βα αλ λε ται ο πε ρι βα α αλλων τον ου ρα νον
νον εν νε ε φε ε ε λαι αις ρα πι σμα
κα τε δε ξα α το ο εν Ι ορ δα νη ε λευ

θε ρω ω σας το ον Α δαμ η λοι οι οισ προ
 ο ο ση λω ω ω θη ο Νυμ φι ι ι ο ο
 ος της Εκ κλη σι ι ι ας λογ χη η η
 ε ε ε κεν τη η η θη ο Υι ο ο ος
 τη ης Παρ θε ε ε νου Προ σκυ νου με ενσου
 πα α α α θη η Χρι στε δει ηι ει ει
 ξυν η η μιν και την εν δο ξο ον σουου Α να α
 α σι α α σιν π

Εικόνα 50. Κ. Πρίγγος, *Η Αγία και Μεγάλη Εβδομάς*, σ. 108-110.

8.22.1 Μεταγραφή στο πεντάγραμμο (τ. Β') σ. 100.

Ἕτερον π

Ε ξε δυ σα α α α αν με τα ι
 μα α τι α α α α μου ου και ε
 νε δυ σα α α α αν με χλα χ μου υ υ
 υ δα α κοοοκ κι ι ι ι ι ι ι ι
 νην ε θηκαν ε πι την κε φα λη η η
 ην μου ου στε ε φα α α νον εξ α α α
 καν θων και ε πι την δε ξι ι | α αν μου ου
 χει ει ει ρα ε ε θω κα α αν κα α α α
 λα α α μον ι να συν τρι ι ι ι ψω α αυ
 του ου ου ου ου ου σα ου ου ους ω ω ω ως
 σκε ε ε ευ η κε ε ρα με ε ε ε ε ως

Εικόνα 51. Κ. Πρίγγος, *Η Αγία και Μεγάλη Εβδομάς*, σ. 124-125.